

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Με την συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΚΘΕΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

«ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»

ΑΘΗΝΑ
ΙΟΥΛΙΟΣ 2011

ΚΑΙΝΟΤΟΜΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

ΕΚΘΕΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ομάδα σύνταξης

**Δρ. Νικόλαος Μπελιάς
Δρ. Άγγελος Τσακανίκας
Αθανάσιος Γκούγκλας
Ελένη Ντίνου
Μάρθα Καββαθά**

Η παρούσα Έκθεση Πολιτικής βασίζεται στις τοποθετήσεις και παρεμβάσεις των συμμετεχόντων, όπως κατεγράφησαν στα πρακτικά του εργαστηρίου.
Ευχαριστούμε θερμά όλους τους συμμετέχοντες, ευελπιστώντας στη συνέχιση του διαλόγου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος

1. **Εισαγωγή :Σκοπός και οργάνωση του εργαστηρίου**
2. **Από την ανάπτυξη στην κρίση: διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας**
 - 2.1 Αναπτυξιακός κύκλος
 - 2.2 Υστέρηση σε διαρθρωτικούς δείκτες και χαμηλή ανταγωνιστικότητα
 - 2.3 Αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου της χώρας
3. **Το Σχέδιο δράσης για την φιλική στην επιχειρηματικότητα Ελλάδα**
 - 3.1 Αναπτυξιακό επιχειρηματικό περιβάλλον
 - 3.2 Σχέδιο Δράσης για την Φιλική στην Επιχειρηματικότητα Ελλάδα
4. **Άρση εμποδίων στην επιχειρηματικότητα/Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης, εγκατάστασης και αδειοδότησης επιχειρήσεων**
 - 4.1 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης
 - 4.2 Νομοθετικές παρεμβάσεις
 - 4.2.1 Λειτουργία του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (Γ.Ε.Μ.Η.)
 - 4.2.2 Νομικό πλαίσιο για την εγκατάσταση και αδειοδότηση επιχειρήσεων και την άσκηση τεχνικών επαγγελμάτων
 - 4.2.3 Σημαντικότερες επισημάνσεις επί του νομοσχεδίου
 - 4.3 Περιβαλλοντική αδειοδότηση
 - 4.4 Εναλλακτικές προτάσεις και επισημάνσεις των συμμετεχόντων
5. **Άρση αντικινήτρων στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών/ Προτάσεις για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος**
 - 5.1 Κυριότερα εμπόδια στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών
 - 5.2 Προτάσεις για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος
6. **Προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών και των συνθηκών ανταγωνισμού**
 - 6.1 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης
 - 6.2 Στρεβλώσεις του ανταγωνισμού
 - 6.3 Νέο νομικό περιβάλλον για τον ανταγωνισμό
 - 6.3.1 Πρωτοβουλίες κανονιστικού περιεχομένου
 - 6.3.2 Ενίσχυση ελέγχων
 - 6.4 Διαρθρωτικές αλλαγές και νομοθετικές παρεμβάσεις
 - 6.5 Επισημάνσεις και προτάσεις των συμμετεχόντων
 - 6.5.1 Διαπιστώσεις
 - 6.5.2 Προτάσεις- Δεσμεύσεις
7. **Χρηματοοικονομικά εργαλεία για την ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας**
 - 7.1 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης
 - 7.1.1 Το Ταμείο Ανάπτυξης Νέας Οικονομίας (TANEO)
 - 7.1.2 Γενική Γραμματεία Έρευνας & Τεχνολογίας
 - 7.2 Διεθνής εμπειρία
 - 7.2.1 Το μοντέλο Silicon Valley
 - 7.2.2 Το μοντέλο Yozma Fund & Matimop
 - 7.3 Αρχές & άξονες πολιτικής
 - 7.3.1 Διαμόρφωση Εθνικής Στρατηγικής

- α) Εθνική Στρατηγική για την καινοτομία
- β) Εθνική Στρατηγική για τη νεανική επιχειρηματικότητα
- γ) Μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και εξωστρέφεια

7.4 Πεδία παρέμβασης

- 7.4.1 Το οικοσύστημα χρηματοδότησης της καινοτομίας
- 7.4.2 Συντονισμός ψηφιακής πολιτικής
- 7.4.3 Deal Flow – Επιχειρήσεις
- 7.4.4 Ο ρόλος της Εκπαίδευσης
- 7.4.5 Ερευνητικά Κέντρα – Πανεπιστήμια
- 7.4.6 Χρηματοδότηση Venture Capital
- 7.4.7 Χρηματιστήριο και Καινοτόμες Δράσεις
- 7.4.8 Ενίσχυση περαιτέρω δράσεων

8. Συμπεράσματα και προτάσεις

- 8.1 Ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο
- 8.2 Επαναρρύθμιση και αξιολόγηση επιπτώσεων νομοθετικών Μεταβολών. Μεταφορά τεχνογνωσίας
- 8.3 Ανάγκη για ένα σταθερό νομικό πλαίσιο
- 8.4 Εφαρμογή των νόμων και προβλήματα συναρμοδιότητας
- 8.5 Δομή και λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης
- 8.6 Ανασχεδιασμός διοικητικών διαδικασιών
- 8.7 Τοπική Αυτοδιοίκηση
- 8.8 Δικαιοσύνη
- 8.9 Συνήγορος της επιχείρησης και θεσμοθέτηση νέων μορφών διαλόγου
- 8.10 Ανάδειξη μίας νέας επιχειρηματικής κουλτούρας

9. Σχέδιο εφαρμογής προτεινόμενων μέτρων και δράσεων

10. Πίνακας Συμμετεχόντων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το τελευταίο έτος, η πρωτοφανής δημοσιονομική και οικονομική κρίση που οδήγησε στο Μνημόνιο, στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης και στην εποπτεία της οικονομίας μας από την τρόικα Ε.Ε., ΔΝΤ, ΕΚΤ επέφερε τεράστιες ανατροπές σε όλα τα επίπεδα.

Όλοι πλέον συμφωνούν ότι ο παραδοσιακός τρόπος λειτουργίας του κράτους, της δημόσιας διοίκησης και της οικονομίας πρέπει σήμερα να αλλάξει ριζικά. Οι αντιαναπτυξιακές δομές, οι πελατειακές αντιλήψεις και πρακτικές δεκαετιών εξέθρεψαν συνεχνιακές αγκυλώσεις, γραφειοκρατικές και παρασιτικές λειτουργίες, εκτεταμένες εστίες ανομίας και μία, σε τελευταία ανάλυση, αντιπαραγωγική οικονομία.

Η κατεύθυνση των επιβαλλόμενων αλλαγών είναι, σε γενικές γραμμές δεδομένη. Για να ξεπεράσει τις χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες της και να ανακτήσει τον αναπτυξιακό της δυναμισμό η ελληνική οικονομία πρέπει να στραφεί σε ένα **νέο αναπτυξιακό πρότυπο που θα βασίζεται στο τρίπτυχο εξωστρέφεια, καινοτομία, επιχειρηματικότητα.**

Μετά την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής η χώρα μας, παράλληλα με την απαιτούμενη δημοσιονομική εξυγίανση, πρέπει να προχωρήσει, χωρίς άλλη καθυστέρηση, στις αναγκαίες διαρθρωτικές τομές και παρεμβάσεις που θα της επιτρέψουν να επιστρέψει σε βιώσιμους ρυθμούς ανάπτυξης. Κεντρική θέση στην ατζέντα των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων έχουν τα θέματα που απασχόλησαν το πρώτο καινοτόμο εργαστήριο επίλυσης προβλημάτων που οργάνωσε το Ε.Κ.Δ.Δ.Α.: η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η άρση των εμποδίων στην επιχειρηματικότητα, η άρση αντικινήτρων στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών η βελτίωση της λειτουργίας των αγορών και των συνθηκών του ανταγωνισμού.

Ευχή και ελπίδα των συμμετεχόντων είναι το εργαστήριο αυτό να συμβάλει στην αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζονται σε όλους τους συμμετέχοντες, οι οποίοι με προθυμία και εξαιρετικό ενδιαφέρον, συνέβαλαν ουσιαστικά στη διαβούλευση.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΝΙΚΟΣ Γ. ΓΕΩΡΓΑΡΑΚΗΣ

1. Εισαγωγή : Σκοπός και οργάνωση του εργαστηρίου.

1.1. Το Ε.Κ.Δ.Δ.Α. προκειμένου να ανταποκριθεί στην αποστολή του ως φορέας επιστημονικής επεξεργασίας και υποστήριξης των μεγάλων αλλαγών και μεταρρυθμιστικών τομών που χρειάζεται σήμερα η Δημόσια Διοίκηση αποφάσισε να οργανώσει μια νέα δράση, τα λεγόμενα **«Καινοτόμα εργαστήρια επίλυσης προβλημάτων»**.

Με τα εργαστήρια αυτά, που έχουν σαν αντικείμενο ορισμένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα μας το Ε.Κ.Δ.Δ.Α. επιδιώκει να ανοίξει το διάλογο και να ανιχνεύσει συγκεκριμένες λύσεις πάνω σε κρίσιμα ζητήματα και νευραλγικούς τομείς της κυβερνητικής πολιτικής.

Τα εργαστήρια που γίνονται σε συνεργασία με το Γραφείο Πρωθυπουργού, τα αρμόδια Υπουργεία αλλά και όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, φορείς και κοινωνικούς εταίρους, έχουν ως στόχο να φέρουν στο ίδιο τραπέζι όλους τους stakeholders κάθε προβλήματος.

Σκοπός είναι κατ' αρχήν να αναπτυχθεί μια ανοικτή συζήτηση, ένας ελεύθερος προβληματισμός γύρω από τα επίμαχα θέματα, να καταθέσουν όλοι οι συμμετέχοντες στη διαδικασία διαβούλευσης απόψεις, να υποβάλλουν προτάσεις, να ανιχνεύσουν, από κοινού, συγκεκριμένες και πρακτικά εφαρμόσιμες λύσεις και να καταλήξουν σε κάποια συμπεράσματα που θα ενσωματώνουν, ως έναν βαθμό τουλάχιστον, τις προτάσεις όλων των συμμετεχόντων.

1.2. Στο πλαίσιο της προσπάθειας αυτής, πραγματοποιήθηκε στις **17 Μαΐου 2011** το πρώτο εργαστήριο το οποίο οργανώθηκε από το Ε.Κ.Δ.Δ.Α., με αντικείμενο τη **βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος** (και **9 Ιουνίου 2011** για το σκέλος που αφορά τα σύγχρονα χρηματοοικονομικά εργαλεία για την ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας) και τη συμμετοχή κυβερνητικών στελεχών, Γενικών Γραμματέων Υπουργείων, συνεργατών Υπουργών που είναι και project leaders στον αντίστοιχο τομέα, ανώτατων υπηρεσιακών παραγόντων, προέδρων, επικεφαλής και εκπροσώπων φορέων των παραγωγικών τάξεων, εκπροσώπων ξένων Πρεσβειών και μικτών Εμπορικών Επιμελητηρίων καθώς και εμπειρογνομόνων με ειδικές γνώσεις και ιδιαίτερη εμπειρία στα θέματα αυτά.

Σκοπός του ήταν η καταγραφή και υποβολή προτάσεων για την αντιμετώπιση των γραφειοκρατικών εμποδίων, αντικινήτρων και στρεβλώσεων της αγοράς που αποτελούν τροχοπέδη και παρεμποδίζουν την ευόδωση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, καθώς και τη βελτίωση της συνεργασίας Δημόσιας Διοίκησης και επιχειρηματικών φορέων.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών του εργαστηρίου παρουσιάστηκαν οι τρέχουσες και προσεχείς νομοθετικές παρεμβάσεις, κατατέθηκαν προτάσεις και καλές πρακτικές και ανταλλάχθηκαν ιδέες που αφορούσαν στις θεματικές ενότητες που αποτέλεσαν αντικείμενο των τεσσάρων επιμέρους εξειδικευμένων εργαστηρίων :

- Άρση εμποδίων στην επιχειρηματικότητα/Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης, εγκατάστασης και αδειοδότησης επιχειρήσεων
- Άρση αντικινήτρων στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών/ Προτάσεις για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος
- Προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών και των συνθηκών του ανταγωνισμού
- Σύγχρονα χρηματοοικονομικά εργαλεία για την ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας

Οι συμμετέχοντες ήταν κυβερνητικά στελέχη, εκπρόσωποι φορέων των παραγωγικών τάξεων, ξένοι εμπειρογνώμονες, ανώτερα στελέχη δημοσίων υπηρεσιών, με θεσμική αρμοδιότητα ή ειδικές γνώσεις για το συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο. Πιο συγκεκριμένα είχαν κληθεί και συμμετείχαν εκπρόσωποι και στελέχη από:

- Το Γραφείο Πρωθυπουργού
- Το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και συγκεκριμένα από τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας και τη Γενική Γραμματεία Εμπορίου
- Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής και από την Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ)
- Το Υπουργείο Εξωτερικών και συγκεκριμένα από τη Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων
- Το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και συγκεκριμένα από την κεντρική υπηρεσία και τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας
- Το Γραφείο του αρμόδιου για θέματα Στρατηγικών Επενδύσεων Υπουργού Επικρατείας
- Την Τράπεζα της Ελλάδος
- Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
- Την Επιτροπή Ανταγωνισμού
- Το Invest in Greece
- Την Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος
- Το Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας

- Το Σύνδεσμο Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ)
- Το Ελληνοαμερικανικό Επιμελητήριο
- Το Ελληνοβρετανικό Επιμελητήριο
- Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ)
- Το Σύνδεσμο Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ)
- Τη Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
- Τη Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου (ΕΣΕΕ)
- Τις Πρεσβείες και των ΗΠΑ, Γαλλίας και Ολλανδίας
- Το Cluster “Technopolis”
- Ο Σύνδεσμος εταιρειών “Venture Capital”
- Η Πανευρωπαϊκή Ομοσπονδία Νέων Επιχειρηματιών
- Το Ταμείο Ανάπτυξης Νέας Οικονομίας (ΤΑΝΕΟ)
- Yozma Fund
- Matimop
- Trident Capital

1.3. Την προετοιμασία και την οργάνωση των εργαστηρίων, καθώς και την επιλογή συντονιστών, εισηγητών και συμμετεχόντων ανέλαβε **Επιτροπή Οργανωτικής και Επιστημονικής Υποστήριξης** με συντονιστή το Δ/ντή του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης του ΕΚΔΔΑ Δρ. Νικόλαο Μπελιά και μέλη τους:

- Διονυσία Σγούρου, στέλεχος ΕΚΔΔΑ
- Θανάσης Γκούγκλας, συντονιστής επιστημονικής ομάδας, Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας
- Γιάννος Γραμματίδης, Πρόεδρος Ελληνοαμερικανικού Επιμελητηρίου
- Άγγελος Τσακανίκας, Διευθυντής Ερευνών ΙΟΒΕ
- Άλια Παπαναστασίου, στέλεχος Γενικής Γραμματείας Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, Υπουργείο Εξωτερικών

2. Από την ανάπτυξη στην κρίση: διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας

2.1. Αναπτυξιακός κύκλος

Το 2008 ολοκληρώθηκε ένας αναπτυξιακός κύκλος 15 ετών για την ελληνική οικονομία, κατά τον οποίο σημειώθηκαν ρυθμοί ανάπτυξης σημαντικά υψηλότεροι από τους αντίστοιχους ευρωπαϊκούς μέσους όρους. Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα της μακροοικονομικής σταθεροποίησης που προήλθε κυρίως από τη συμμετοχή της χώρας στην ζώνη του ενιαίου νομίσματος του ευρώ, τα χαμηλά επιτόκια που διευκόλυναν την υλοποίηση μεγάλων επενδύσεων αναβάθμισης των υποδομών της χώρας, ενώ παράλληλα πραγματοποιήθηκε επιτυχής αναδιάρθρωση και προσπάθεια για εξωστρέφεια ορισμένων επιχειρηματικών κλάδων.

Βασικός πυλώνας όμως αυτής της αναπτυξιακής τροχιάς ήταν η ισχυρή *εγχώρια ζήτηση και κυρίως η ιδιωτική κατανάλωση*. Η εφαρμογή επεκτατικών πολιτικών, αλλά κυρίως η μετάθεση της επίλυσης των χρόνιων διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας, σε συνδυασμό με τον περιορισμό της διεθνούς ρευστότητας λόγω της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, επέτειναν το πρόβλημα δημοσιονομικής ισορροπίας της χώρας, με **αποκορύφωμα το δημοσιονομικό εκτροχιασμό την τριετία 2007-2009**.

Ως αποτέλεσμα, το 2009 βρήκε τη χώρα σε διαρθρωτική υστέρηση με την κρίση να αναδεικνύει τις συστημικές αδυναμίες της. Η παραγωγική δομή της οικονομίας που χαρακτηρίζεται από τεράστιο αριθμό μικρών επιχειρήσεων και λίγες μόνο μεγάλες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις με διεθνή παρουσία, δρα ανασταλτικά στην προσπάθεια διεθνοποίησης, ενώ παράλληλα εμποδίζεται η διείσδυση της καινοτομίας και η διάχυση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στην εγχώρια παραγωγή. Ταυτόχρονα, έχουν παγιωθεί εμπόδια εισόδου σε πολλές αγορές προϊόντος και συντελεστών παραγωγής και στρεβλώσεις που δεν επιτρέπουν να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά επιχειρήσεις και δημόσιος τομέας. Το ελληνικό παραγωγικό σύστημα σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης πιέζεται αμφίπλευρα από:

α) παραγωγούς χωρών χαμηλού κόστους εργασίας, που δεν είναι πια μόνον ανειδίκευτη, αλλά διαρκώς αναβαθμίζεται, ιδιαίτερα στις νέες αναδυόμενες οικονομίες που γνώριζαν ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης, αλλά και από

β) «ποιοτικά υπέρτερους παραγωγούς», οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε χώρες υψηλού βιοτικού επιπέδου και σημαντικών τεχνολογικών και παραγωγικών ικανοτήτων.

2.2. Υστέρηση σε διαρθρωτικούς δείκτες και χαμηλή ανταγωνιστικότητα

Συνέπεια των παραπάνω είναι η *υστέρηση της Ελλάδας σε σχέση με άλλες αναπτυγμένες χώρες σε βασικούς διαρθρωτικούς δείκτες και η χαμηλή ανταγωνιστικότητα*, όπως αυτή αποτυπώνεται μέσα από το σημαντικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και τη διαρκή επιδείνωση του εμπορικού

ισοζυγίου, το σχετικά μικρό αριθμό επώνυμων ελληνικών προϊόντων στη διεθνή αγορά, τις περιορισμένες εξαγωγές που επικεντρώνονται σε αγαθά χαμηλής προστιθέμενης αξίας.

Είναι πλέον γενικά αποδεκτό ότι οι **χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες** της ελληνικής οικονομίας και οι στρεβλώσεις της αγοράς, σε συνδυασμό με την πρόσφατη δημοσιονομική κρίση και την επιδείνωση του διεθνούς μακροοικονομικού περιβάλλοντος, έχουν επηρεάσει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Η πρόσφατη μέτρηση του World Economic Forum καταδεικνύει τη δυσμενή θέση της Ελλάδας στην κλίμακα παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας για το 2010, τοποθετώντας την στην 83η θέση, δηλαδή 12 θέσεις χαμηλότερα από το προηγούμενο έτος.

Αυτή η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας όμως επηρέαζε έως σήμερα ένα σχετικά μικρό ποσοστό της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ οι ισχυρές «ενέσεις ζήτησης» από κοινοτικές εισροές και από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα χρηματοδότησαν το συγκεκριμένο πρότυπο ανάπτυξης. Αυτό είχε ως συνέπεια, επί σειρά ετών, τον εφησυχασμό και την αδιαφορία, με αποτέλεσμα να διατηρηθούν οι υστερήσεις στο παραγωγικό σύστημα, ενώ η επακόλουθη συνεχής απώλεια θέσεων ανταγωνιστικότητας στα διεθνή μοντέλα συγκριτικής αξιολόγησης, δεν συγκέντρωνε ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

2.3. Αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου της χώρας

Στο σημερινό όμως ιδιαίτερα απαιτητικό και ευμετάβλητο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, απαιτείται **αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου** της χώρας. Η άμεση βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, αναδεικνύεται ευνόητα ως ο βασικότερος προσδιοριστικός παράγοντας της μακροχρόνιας βιωσιμότητας της ελληνικής οικονομίας.

Όμως, η συγκεκριμένη διαδικασία απαιτεί πρώτα από όλα την αναβάθμιση της προσαρμοστικής ικανότητας της οικονομίας στις ευρύτερες τεχνολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και γεωπολιτικές μεταβολές, ενώ προϋποθέτει και τη βελτίωση της δυνατότητάς της να παράγει, να αποκτά και να χρησιμοποιεί τη γνώση. Με άλλα λόγια, ο αναπτυξιακός δυναμισμός εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την ομαλή και ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών, την επίδοση του «τριγώνου της γνώσης» (Παιδεία-Έρευνα-Καινοτομία) και την αποτελεσματική λειτουργία των θεσμών. Διότι η ανταγωνιστικότητα στις αναπτυγμένες οικονομίες εξαρτάται μεν από τα σχετικά κόστη και τις σχετικές τιμές, συναρτάται όμως, κατά κύριο λόγο, από το τεχνολογικό περιεχόμενο, τη διαφοροποίηση και την ποιότητα των παραγομένων προϊόντων και υπηρεσιών.

Με δεδομένο ότι η δραστική μείωση του κόστους εργασίας δεν οδηγεί στην επίτευξη του στόχου βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, η μόνη κοινωνικά αποδεκτή και μακροχρονίως αποτελεσματική επιλογή είναι αυτή του δύσκολου ανηφορικού δρόμου που δίνει έμφαση στην αξιοποίηση της τεχνολογίας, τη διάχυση της γνώσης, την επένδυση στον ανθρώπινο παράγοντα και τελικά την ανάπτυξη μιας καινοτόμου επιχειρηματικότητας που βασίζεται στη γνώση.

3. Το σχέδιο δράσης για την φιλική στην επιχειρηματικότητα Ελλάδα

3.1. Αναπτυξιακό επιχειρηματικό περιβάλλον

Όπως διαπιστώνουν διεθνείς οργανισμοί και ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες, παρά τις προσπάθειες που κατέβαλαν οι διαδοχικές κυβερνήσεις κατά την τελευταία εικοσαετία, το ευρύτερο εγχώριο επιχειρηματικό περιβάλλον δεν είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για την ανάπτυξη επενδυτικών πρωτοβουλιών και την άσκηση υγιούς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Χαρακτηρίζεται διαχρονικά από γραφειοκρατία, πολυνομία και ασυνέπεια. Είναι χαρακτηριστικό ότι, σύμφωνα με το δείκτη “Starting a business”, του συνολικού δείκτη “Doing Business” της Παγκόσμιας Τράπεζας για το έτος 2010, η Ελλάδα βρίσκεται στην 152η θέση.

Η **ανταγωνιστικότητα**, ως οριζόντια πολιτική, αλληλοεπιδρά τόσο με το σύνολο των δημοσίων πολιτικών, όσο και με το γενικότερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας αποτελεί η βελτίωση του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος

Βασικό ρόλο σε αυτή την πορεία παίζουν, πέρα από το εκπαιδευτικό σύστημα, οι επιχειρήσεις, οι οποίες όμως λειτουργούν σε περιβάλλον που επηρεάζεται σε μεγάλο ακόμα βαθμό από το κράτος. Η ύπαρξη του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και η λήψη των απαραίτητων μέτρων για την υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως και για την προώθηση της νέας επιχειρηματικότητας, μπορεί να επιδράσει καταλυτικά στην πορεία του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας.

3.2. Σχέδιο Δράσης για την Φιλική στην Επιχειρηματικότητα Ελλάδα

Το «**Σχέδιο Δράσης για την Φιλική στην Επιχειρηματικότητα Ελλάδα**» (Business Friendly Greece Action Plan), το οποίο κατήρτισε το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, αποτελεί τη βασική πολιτική πρωτοβουλία για την άρση εμποδίων στην επιχειρηματικότητα και τη βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Συμπληρώνει τις πολιτικές που περιλαμβάνονται στο **Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής** και εξυπηρετούν συγκεκριμένους στόχους, όπως οι δράσεις για την άρση των περιορισμών στη λειτουργία των αγορών αγαθών και υπηρεσιών, τη μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας, τη διευκόλυνση των εξαγωγών, την ενίσχυση των δραστηριοτήτων Έρευνας και Ανάπτυξης, την ενδυνάμωση των μηχανισμών ελέγχου και εποπτείας της αγοράς, κ.α.

Το σχέδιο δράσης για τη φιλική στην επιχειρηματικότητα Ελλάδα αποτελεί μνημονιακή υποχρέωση της χώρας μας. Αρχικά υπήρχε η υποχρέωση μέσα στο τελευταίο τρίμηνο του 2010 να γίνει μία **καταγραφή των 30 σημαντικότερων εμποδίων** και να εκπονηθεί ένα σχέδιο δράσης για την επίλυσή τους. Το Υ.Π.Α.Α. ανέλαβε την πρωτοβουλία να χρησιμοποιήσει το σχέδιο για τη φιλική στην επιχειρηματικότητα Ελλάδα, και μέσω αυτού να δημιουργήσει ένα όχημα για ευρύτερες αλλαγές, το οποίο θα μπορούσε να επικαιροποιείται κατά καιρούς, ώστε να ανταποκρίνεται στις πραγματικές

ανάγκες της επιχειρηματικής κοινότητας. Για να καταρτιστεί η τελική λίστα των εμποδίων ουσιαστικά χρησιμοποιήθηκαν τρεις κυρίως πηγές. Η πρώτη ήταν μια εμπειριστατωμένη μελέτη που ανέλαβε να κάνει το IOBE για λογαριασμό του Υπουργείου. Η δεύτερη πηγή ήταν μια ευρεία διαβούλευση με συλλογικούς φορείς, όπως ο ΣΕΒ, η ΓΣΒΕΕ και τα Επιμελητήρια. Η τρίτη πηγή πληροφοριών ήταν μία σειρά από workshops που οργανώθηκαν στο Υπουργείο, από το Γραφείο του Υπουργού, με τη συμμετοχή νέων επιχειρηματιών, ως επί το πλείστον, το δεύτερο εξάμηνο του 2010. Συνολικά έγιναν γύρω στα **30 περίπου workshops** με συμμετοχή 10-15 ατόμων το καθένα

Στο «Σχέδιο Δράσης για την Φιλική στην Επιχειρηματικότητα Ελλάδα» **εξειδικεύονται τα βασικά προβλήματα σε 10 πεδία της επιχειρηματικής δραστηριότητας** {σύσταση επιχείρησης, εγκατάσταση επιχείρησης, εργασιακά και ασφαλιστικά θέματα, μεταφορές (εγχώριες-διασυνοριακές), προβλήματα στη λειτουργία αγορών, φορολογία, συναλλαγές με το δημόσιο και ανάληψη κρατικών προμηθειών, υλοποίηση ΕΣΠΑ 2007-2013, δραστηριότητες Έρευνας και Ανάπτυξης, λύση-εκκαθάριση επιχείρησης}. Περιλαμβάνονται σε αυτό δράσεις για τα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα και τη διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα στις παραπάνω περιοχές, με στόχο την καλύτερευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα

Οι δράσεις αυτές καλύπτουν όλο το κύκλο ζωής μιας επιχείρησης, από την ίδρυση και την αδειοδότηση μέχρι την λύση και την εκκαθάρισή της, καθώς και εξειδικευμένους τομείς, όπως παραδείγματος χάριν, οι εξαγωγές, οι συναλλαγές με το κράτος κ.α.

Συνολικά **οι δράσεις οι οποίες έχουν προταθεί για την αντιμετώπιση των εμποδίων είναι αυτή τη στιγμή 82** και συμπεριλαμβάνουν συνολικά 11 Υπουργεία, ακόμα και το Υπουργείο Εξωτερικών. Οι προτάσεις εξειδικευμένων δράσεων καλύπτουν τα περισσότερα πεδία που συγκροτούν το Δείκτη Ευκολίας του Επιχειρείν, που καταρτίζεται για κάθε χώρα από την Παγκόσμια Τράπεζα στην ετήσια έκθεση της «Doing Business»

Πριν παρουσιαστεί το συγκεκριμένο σχέδιο δράσης στην Τρόικα, το Υ.Π.Α.Α. ήρθε σε επαφή με όλα τα συναρμόδια Υπουργεία, οι Γενικοί Γραμματείς των οποίων σχεδίασαν όλοι μαζί τις δράσεις που θα προτεινόταν για την άρση των συγκεκριμένων εμποδίων.

Στις περισσότερες περιπτώσεις οι συγκεκριμένες δράσεις προβλέπονται σε νομοθετικές πρωτοβουλίες που θα αναλάβουν τα συναρμόδια Υπουργεία τους επόμενους μήνες, μέσα στο 2011 και στο 2012.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι δράσεις κλιμακώνονται ανά τρίμηνο, ακολουθούν δηλαδή τη λογική του Μνημονίου, για να είναι ευκολότερη η παρακολούθησή και η επιτήρησή τους. Επίσης, το άτυπο όργανο που είχε συγκροτηθεί και είχε συνεδριάσει δύο φορές στη διάρκεια του περασμένου έτους, τώρα πια έχει συγκροτηθεί θεσμικά σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων, είναι δηλαδή μία **Διύπουργική Επιτροπή** που θα παρακολουθεί την υλοποίηση του σχεδίου δράσης μέσα στην επόμενη διετία.

4. Άρση εμποδίων στην επιχειρηματικότητα/Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης, εγκατάστασης και αδειοδότησης επιχειρήσεων

4.1 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης

Το καθεστώς των αδειοδοτήσεων για την ίδρυση, λειτουργία και εγκατάσταση επιχειρήσεων διέπτετο, μέχρι πρόσφατα από 100 περίπου διαφορετικούς νομούς και διατάξεις που δημιουργούσαν ένα ασφυκτικό πλαίσιο για την άσκηση κάθε επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Βασικό χαρακτηριστικό των διαδικασιών για την αδειοδότηση των επιχειρήσεων καθώς και για την απόκτηση άδειας εξάσκησης τεχνικών επαγγελματιών στην Ελλάδα, αποτελεί η παρέλευση μακρού χρονικού διαστήματος για την ολοκλήρωσή τους. Η μεγάλη διάρκεια οφείλεται κατά κύριο λόγο στον μεγάλο αριθμό των απαιτούμενων δικαιολογητικών και εγκρίσεων για την χορήγησή τους, εκ των οποίων πολλά αντιστοιχούν σε υποχρεώσεις που ορίστηκαν πριν πολλές δεκαετίες και δεν έχουν πλέον ουσιαστικό αντίκρισμα.

Η χορήγηση άδειας λειτουργίας μίας επιχείρησης απαιτεί πλήθος πιστοποιητικών (όπως πιστοποιητικό πυροπροστασίας, άδεια χρήσης νερού, βεβαίωση κατασκευής κυκλοφοριακής σύνδεσης, άδεια οικοδομής, άδεια διάθεσης υγρών βιομηχανικών αποβλήτων κ.α.), ενώ παρατηρούνται αδικαιολόγητες καθυστερήσεις για τη διενέργεια αυτοψιών και, όχι σπάνια, αδιαφανείς συναλλαγές για την τελική έγκριση.

Το κόστος εγκατάστασης επιβαρύνεται και από τους υποχρεωτικούς κανονισμούς πραγματοποίησης πλήθους μελετών, ακόμα και για εγκαταστάσεις χαμηλής ισχύος, ενώ η δυνατότητα διενέργειας των σχετικών ελέγχων είναι περιορισμένη με αποτέλεσμα την εκ μακρόν αναμονή για την έκδοση της άδειας εγκατάστασης.

Μεγάλες καθυστερήσεις σημειώνονται ακόμα και σε περιπτώσεις επέκτασης υφιστάμενων εγκαταστάσεων (ενδεικτικά 8-14 μήνες για βιομηχανικές εγκαταστάσεις εντός ΒΕΠΕ, και 24-28 μήνες για εγκαταστάσεις εκτός ΒΕΠΕ).

Πρόσθετες επιβαρύνσεις και περιορισμοί προκύπτουν επίσης, από την ξεπερασμένη νομοθεσία (Π.Δ.31/1990) που διέπει την επίβλεψη, λειτουργία, χειρισμό και εγκατάσταση μηχανημάτων εκτέλεσης τεχνικών έργων καθώς και από το απαρχαιωμένο θεσμικό πλαίσιο που αφορά την αδειοδότηση και λειτουργία ενός ευρύτατου φάσματος μηχανημάτων, τα οποία χρησιμοποιούνται από πλήθος επιχειρήσεων.

Οι απαιτούμενες πιστοποιήσεις προετοιμάζονται με εξαιρετικά βραδείς ρυθμούς από τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες. Οι κοινές σειρές προτεραιότητας σε ορισμένες εξ αυτών για τους απλούς πολίτες και για τις επιχειρήσεις, ευθύνονται σε ορισμένες περιπτώσεις (πχ. έκδοση οικοδομικής άδειας), για την ύπαρξη καθυστερήσεων. Συνέπεια της βραδύτητας στην περιβαλλοντική αδειοδότηση, αποτελεί η παρέλευση ισχύος δικαιολογητικών, πριν από την έγκριση της αδειοδότησης.

Παρά τις υψηλές απαιτήσεις, η δυνατότητα διενέργειας των σχετικών διοικητικών ελέγχων ήταν περιορισμένη, όχι μόνο λόγω ελλείψεως προσωπικού, αλλά και επειδή συχνά αυτό δεν διέθετε τις απαραίτητες εξειδικευμένες γνώσεις, με αποτέλεσμα την επί μακρόν αναμονή για την έκδοση των αδειών.

4.2 Νομοθετικές παρεμβάσεις για την άρση των εμποδίων στην εκκίνηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας:

4.2.1. Λειτουργία του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (Γ.Ε.Μ.Η.)

Μία πολύ σημαντική παρέμβαση για τον περιορισμό της γραφειοκρατίας και τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελεί η λειτουργία του **Γενικού Εμπορικού Μητρώου** (Γ.Ε.Μ.Η.) που ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2011. Μέσω ενός ευρύτατου δικτύου σημείων επαφής, το οποίο περιλαμβάνει 59 Εμπορικά Βιομηχανικά Επιμελητήρια, 1959 συμβολαιογραφικά γραφεία (στα οποία προσεχώς θα προστεθούν και 54 πιστοποιημένα Κ.Ε.Π.), το Γ.Ε.Μ.Η. - που λειτουργεί ως υπηρεσία μίας στάσης (one stop shop) – επιτρέπει πλέον την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης αυθημερόν, με πολύ χαμηλότερο μάλιστα κόστος .

Με την έναρξη λειτουργίας του Γ.Ε.Μ.Η. ο χρόνος ίδρυσης μίας Ε.Π.Ε. μειώθηκε από 38, κατά μέσο όρο, ημέρες σε λίγες μόνο ώρες. Τον πρώτο ήδη μήνα λειτουργίας του Γ.Ε.Μ.Η. ιδρύθηκαν με το νέο σύστημα 418 Ε.Π.Ε., ενώ το κόστος μειώθηκε κατά 62%.

Οι σκοποί του Γ.Ε.Μ.Η. καθώς και η γενικότερη φιλοσοφία που διέπει τη δημιουργία του, περιγράφηκαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου. Αναλυτικότερα:

- Η θέσπιση και λειτουργία του Γ.Ε.Μ.Η. εντάσσεται στη γενικότερη στρατηγική της σύνδεσης των υπηρεσιών του Δημοσίου με ηλεκτρονικό τρόπο.
- Αυτή τη στρατηγική εξυπηρετεί ο νόμος για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, σύμφωνα με τον οποίο θα φτιαχτούν μητρώα στοιχείων, data rooms, στα οποία θα διατηρούνται με ασφαλή τρόπο οι πληροφορίες που χρειάζονται στη δημόσια διοίκηση και στα οποία θα έχουν πρόσβαση οι δημόσιες υπηρεσίες.
- Μεταξύ των data rooms θα υπάρχει διεπαφή, μειώνοντας το υφιστάμενο διοικητικό κόστος συγκέντρωσης πληροφοριών από διαφορετικούς φορείς, διευκολύνοντας τη διασταύρωσή τους, ενώ θα αποτραπεί η πολλαπλή υποβολή από τους ιδιώτες, πολίτες και επιχειρήσεις, των ίδιων στοιχείων τους.
- Προκειμένου να επιτευχθεί η συλλογή των στοιχείων, θα πρέπει να οριστούν θεματοφύλακές τους ανά κατηγορία, που θα τις διοχετεύουν στο επιφορτισμένο με τη συγκέντρωσή τους data room.

- Στο πλαίσιο της υλοποίησης των παραπάνω στόχων, το Γ.Ε.ΜΗ. θα συλλέγει στοιχεία που θα αφορούν την επιχειρηματικότητα, από τους ορισμένους επιμέρους θεματοφύλακές τους.
- Ήδη πραγματοποιήθηκε η σύνδεση μεταξύ Γ.Ε.ΜΗ. και TAXISNET ενώ, ενδεικτικά, στοιχεία για την επιχειρήσεις μπορούν να αντληθούν από τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας.
- Οι επιδράσεις αυτής της εξέλιξης στις διαδικασίες ίδρυσης, εγκατάστασης και αδειοδότησης συνίστανται:
 - α) στη δυνατότητα που θα αποκτήσουν οι φορείς που είναι επιφορτισμένοι με το κάθε στάδιο αυτών των διαδικασιών να αντλούν στοιχεία ήδη διαθέσιμα από άλλες πηγές και να μη χρειάζεται να τα υποβάλει ξανά ο ενδιαφερόμενος
 - β) στη δυνατότητα διασταύρωσης των υποβαλλόμενων στοιχείων
 - γ) Στην εύκολη αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης σε θέματα τα οποία ενδεχομένως χρήζουν παρεμβάσεων.

4.2.2. Νομικό πλαίσιο για την εγκατάσταση και αδειοδότηση επιχειρήσεων και την άσκηση τεχνικών επαγγελματιών

Μετά από εντατικές διαβουλεύσεις με φορείς και εκπροσώπους παραγωγικών τάξεων και σε συνεργασία με αρμόδιες υπηρεσίες άλλων Υπουργείων, το Υ.Π.Α.Α. κατήρτισε ένα **πολυνομοσχέδιο** για την εγκατάσταση και αδειοδότηση επιχειρήσεων και την άσκηση τεχνικών επαγγελματιών .

Το νέο νομικό πλαίσιο (**N.3982/2011 (ΦΕΚ Α 143/17-06-2011)**): «Απλοποίηση της αδειοδότησης τεχνικών επαγγελματιών, μεταποιητικών δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών πάρκων και άλλες διατάξεις»)προβλέπει σημαντικές τομές για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως ιδιαίτερα:

- Επίσπευση των σχετικών διαδικασιών για την εξάσκηση τεχνικών επαγγελματιών, την πραγματοποίηση βιομηχανικών δραστηριοτήτων, τη δημιουργία βιομηχανικών πάρκων και γενικότερα, για όλες τις θεωρούμενες ως μεγάλοι μεγέθους οικονομικές δραστηριότητες.
- Απλούστευση στη αδειοδότηση τεχνικών επαγγελματιών και κατάργηση απαρχαιωμένων διατάξεων που παραμένουν σε ισχύ από τη δεκαετία του 1930. Ο αριθμός των αδειών που απαιτούνταν για άσκηση τεχνικού επαγγέλματος μειώνεται από 214 σε 48.
- Η απαιτούμενη μέχρι τώρα προϋπηρεσία για την απόκτηση άδειας εξάσκησης τεχνικού επαγγέλματος θα μπορεί να υποκατασταθεί από την εκπαίδευση σε πιστοποιημένους εκπαιδευτικούς φορείς.
- Στις μεταποιητικές δραστηριότητες, θα επιτρέπεται η εγκατάσταση της επιχείρησης με την κατάθεση των απαιτούμενων δικαιολογητικών ως επισυναπτόμενων σε μια **υπεύθυνη**

δήλωση. Κατόπιν θα πραγματοποιείται ο έλεγχός τους με αυτοψία στην επιχείρηση, αλληλουχία σταδίων αντίθετη από αυτή που ισχύει τώρα.

- Διατηρείται, ως προς τα προαπαιτούμενα δικαιολογητικά η **διάκριση των δραστηριοτήτων σε χαμηλής, μέσης όχλησης μεγάλης όχλησης**, κάτι που συνεπάγεται ότι αυτά αυξάνονται ανάλογα με το μέγεθος της δραστηριότητας και την προκαλούμενη εξ' αυτής όχληση.
- Παρόμοια είναι η διαδικασία για την έγκριση έναρξης λειτουργίας μιας επιχείρησης, με τις διαβαθμίσεις στη δραστηριότητα να διατηρούνται και σε αυτό το ζήτημα.
- Στην περίπτωση διαπίστωσης κατά την αυτοψία στο χώρο εγκατάστασης ελλείψεων ή διαφοροποιήσεων από όσα δηλώνονται στα κατατεθειμένα δικαιολογητικά, επιβάλλονται **κυρώσεις**: για ήσσονος σημασίας ζητήματα παρέχεται **δυνατότητα αποκατάστασης** μέσα σε μια εύλογη χρονική περίοδο, όμως σε περίπτωση που διαπιστώνονται σημαντικές ελλείψεις και παραβάσεις, τερματίζεται η λειτουργία της επιχείρησης.
- Στο πλαίσιο της αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων από τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας (**outsourcing**), δρομολογείται η παραχώρηση αρμοδιοτήτων πραγματοποίησης ελέγχων-έκδοσης αδειών στο Τ.Ε.Ε., όπως επίσης και στα κατά τόπους Επιμελητήρια. Από τις δυνητικά παρεχόμενες αρμοδιότητες εξαιρούνται οι περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις και οι αδειοδοτήσεις που σχετίζονται με ύδατα, οι οποίες κρίθηκε ότι ενέχουν αυξημένο επίπεδο ρίσκου και απαιτούν αυξημένη τεχνογνωσία.
- Το σύνολο των παραπάνω διαδικασιών (έκδοση πιστοποιητικών, διενέργεια ελέγχων, αποτελέσματα ελέγχων, αδειοδοτήσεις, μητρώο ελεγκτών κα.) **θα δημοσιοποιούνται κατά τα πρότυπα του συστήματος «Διαύγεια»**, προκειμένου να διασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή διαφάνεια.
- Σημαντικά προβλήματα που υπερπηδήθηκαν μεταξύ άλλων κατά τη διαμόρφωση του νόμου ήταν η κατάργηση παγιωμένων πρακτικών (πχ. υποχρεωτική παρουσία δικηγόρου κατά την ίδρυση της επιχείρησης) και η αποτελεσματική αντικατάσταση διαδικασιών στις οποίες απαιτούνταν η φυσική παρουσία των επιχειρηματιών στις αρμόδιες υπηρεσίες, με ηλεκτρονικές διαδικασίες (πχ. ηλεκτρονική χορήγηση ΑΦΜ).
- Τέλος, συγκροτείται **διυπουργική ομάδα στη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας**, η οποία θα συνεδριάζει προκειμένου να παρακολουθεί τα αποτελέσματα εφαρμογής του νόμου, τις αδειοδοτούσες αρχές, τις Περιφέρειες, θα εντοπίζει τα όποια προβλήματα εμφανίζονται και θα εισηγείται βελτιώσεις.

4.2.3. Σημαντικότερες επισημάνσεις επί του νομοσχεδίου

- Ο πρόσθετος όρος της εγγυητικής επιστολής της δυνατότητας λειτουργίας για δραστηριότητες μεσαίας όχλησης θα ικανοποιηθεί με δυσκολία, στις τρέχουσες συνθήκες περιορισμένης ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας.
- Ως εναλλακτική λύση, προτάθηκε, επίσης, από εκπροσώπους φορέων των παραγωγικών τάξεων, η υποκατάσταση της άδειας εγκατάστασης από κατάθεση ασφαλιστήριου συμβολαίου για το έργο, κατά παντός κινδύνου και έναντι παντός τρίτου, ώστε η διενέργεια των ελέγχων να μεταφέρεται από τις δημόσιες υπηρεσίες στις ασφαλιστικές εταιρίες, που έχουν συμφέρον για πλήρη και ουσιαστικό έλεγχο του ασφαλιζόμενου.
- Προκειμένου να τηρηθούν στην πράξη τα χρονικά όρια τα οποία θα τεθούν σε κάθε στάδιο των διαδικασιών τόσο για την ίδρυση και λειτουργία μιας επιχείρησης, όσο και για την περιβαλλοντική αδειοδότησή της, προτάθηκε η θέσπιση άπρακτων προθεσμιών, με το πέρας των οποίων το στάδιο να θεωρείται περατωμένο.
- Η Invest in Greece A.E., και εκπρόσωποι των παραγωγικών τάξεων πρότειναν την οργάνωση μιας Συντονιστικής Υπηρεσίας η οποία θα λειτουργεί με τη μορφή **One Stop Shop για αδειοδοτήσεις**. Η στελέχωσή της προτείνεται να γίνει με υπαλλήλους από τα συναρμόδια Υπουργεία και φορείς, οι οποίοι γνωρίζουν τα συγκεκριμένα θέματα, έχουν πείρα και γνώση στο αντικείμενο, και θα αποσπώνται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα στην υπηρεσία αυτή. Μια τέτοια υπηρεσία θα επισπεύσει μέσω του συντονισμού και της καλύτερης αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού τις διαδικασίες, χωρίς πρόσθετη δαπάνη για το δημόσιο.
- Γενικότερα, καθώς τα προετοιμαζόμενα νομοσχέδια αφορούν συγκεκριμένα τεχνικά επαγγέλματα, τη βιομηχανία και ορισμένες από τις θεωρούμενες ως μεγάλης κλίμακας δραστηριότητες, διατυπώθηκε η ανάγκη προετοιμασίας σχετικών νόμων για κλάδους οικονομικής δραστηριότητας που δεν εντάσσονται στα παραπάνω, μερικοί εκ των οποίων είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για την ελληνική οικονομία, όπως για παράδειγμα ο τουριστικός κλάδος.

4.3 Περιβαλλοντική αδειοδότηση

Ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια στην υλοποίηση επενδύσεων, στην εγκατάσταση και λειτουργία επιχειρήσεων και τη γενικότερη επιχειρηματική δραστηριότητα αποτελεί το θέμα της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Οι εξαιρετικά χρονοβόρες και δαπανηρές διαδικασίες υποβολής και έγκρισης φακέλου περιβαλλοντικής αδειοδότησης και η συνακόλουθη εμπλοκή πολυάριθμων φορέων και Υπηρεσιών (ΥΠΕΚΑ, δασική υπηρεσία, αρχαιολογικές και περιφερειακές υπηρεσίες), αποτελούν πραγματικό εφιάλη για πολλές επιχειρήσεις. Το πρόβλημα επιτείνεται από την έλλειψη προδιαγραφών ως προς το περιεχόμενο των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ).

Η ελληνική δημόσια διοίκηση, θέλοντας προφανώς να επιδείξει την αυξημένη ευαισθησία της σε θέματα περιβάλλοντος, επέβαλε ιδιαίτερα αυστηρές διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ακόμα και για δραστηριότητες και έργα που δεν προβλέπονται από την αντίστοιχη κοινοτική νομοθεσία. Χαρακτηριστικό είναι, ότι το 2010 υπεβλήθησαν στην Ελλάδα 21.500 αιτήσεις περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός αιτήσεων στην Μεγάλη Βρετανία είναι μόλις 335, στη Γερμανία 1000 και στη Γαλλία 3.300, για το ίδιο χρονικό διάστημα

Το ΥΠΕΚΑ κατάρτισε ένα Σχέδιο Νόμου, το οποίο βρίσκεται σε διαδικασία εσωτερικής διαβούλευσης, που επιδιώκει να θεραπεύσει παθογένειες πολλών ετών και επιχειρεί μια ριζική ανατροπή της φιλοσοφίας και της πρακτικής Διοίκησης σε θέματα περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Αναλυτικότερα:

- Βασική κατεύθυνση του υπό κατάρτιση νέου νομικού πλαισίου αποτελεί η **αντικατάσταση των προληπτικών ελέγχων (έλεγχοι παραστατικών) με ελέγχους κατά τη διάρκεια του έργου, ex-post ελέγχους και ελέγχους κατά τη λειτουργία της επένδυσης.**
- Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες θα κατανέμονται βάσει συγκεκριμένων χαρακτηριστικών τους, που σχετίζονται με το μέγεθός τους, σε **τρεις κατηγορίες.**
- Στη χαμηλότερη κατηγορία μεγέθους (πάνω από το 90% του συνόλου των επιχειρήσεων), θα καθορίζονται εφεξής **πρότυποι περιβαλλοντικοί όροι** (και όχι περιβαλλοντική άδεια).
- Στις υπόλοιπες κατηγορίες, θα διενεργείται ανάλογα με το είδος της δραστηριότητας, **προκαταρκτικός προσδιορισμός περιβαλλοντικών απαιτήσεων** (scoring), προκειμένου να γνωρίζει η επιχείρηση τα στοιχεία στα οποία θα πρέπει να δώσει βαρύτητα στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων που θα πραγματοποιήσει.
- Σχεδιάζεται η **υποβολή των φακέλων να μπορεί να γίνει διαδικτυακά** -όταν θα έχουν ολοκληρωθεί οι απαιτούμενες υποδομές- ενώ θα είναι ιδιαίτερα σημαντική και η ηλεκτρονική παρακολούθηση της πορείας της αδειοδότησης.
- Για κάθε φάκελο θα ορίζεται ως **«χειριστής φακέλου»** υπεύθυνος συγκεκριμένος υπάλληλος.
- Επίσης, **καταργούνται οι συνυπογραφές** για την λήψη της τελικής έγκρισης και πλέον θα απαιτείται μόνο μια υπογραφή, η οποία θα τίθεται ηλεκτρονικά.
- Επιπρόσθετα, θεσπίζεται η **περιβαλλοντική ταυτότητα** για κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα. Θα υφίσταται καθ' όλη τη διάρκεια ζωής της επιχείρησης και θα καταγράφονται σε αυτή όλα τα σχετικά δεδομένα (πχ αν βρέθηκε να προκαλεί μόλυνση, αν της έχουν επιβληθεί πρόστιμα και λοιπές ποινές κ.λπ.).
- Στο υπάρχων αυτόνομο σώμα των επιθεωρητών περιβάλλοντος του Υ.Π.Ε.Κ.Α. θα παρασχεθεί η δυνατότητα να προστεθούν **ιδιώτες επιθεωρητές, μέσα από διαδικασία πιστοποίησης.**
- Στην περιβαλλοντική άδεια περιλαμβάνεται και η έγκριση για αρχαιολογικά θέματα, που εκδίδεται από το ΥΠ.ΠΟ.Τ.

- Προκειμένου να αποφευχθούν τα έργα σε χώρους με μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, επιδιώκεται ο **αρχαιολογικός έλεγχος** από την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠ.ΠΟ.Τ. να αποτελεί **πρόδρομη εργασία**, ένα εκ των δικαιολογητικών για την εκκίνηση των εργασιών.
- Ο έλεγχος που θα διεξάγεται θα έχει δοκιμαστικό χαρακτήρα, με δοκιμαστικές τομές.
- Η **ελεγκτική διαδικασία προτείνεται να γίνεται με ευθύνη και δαπάνη του επενδυτή**, προκειμένου π.χ. να αποφευχθούν τυχόν αργοπορίες λόγω ελλείψεως προσωπικού στις κατά τόπους εφορίες αρχαιοτήτων. Σε αυτή την κατεύθυνση, έχει ήδη συνταχθεί **μνημόνιο** για τα μεγάλα έργα, τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, κατόπιν συνομιλιών με επιχειρηματικούς φορείς.

Ειδικά για τα **μεγάλα έργα**:

- Έχει συσταθεί το Γραφείο Συντονισμού και Παρακολούθησης Αρχαιολογικών Εργασιών από τη Διεύθυνση Κλασικών Αρχαιοτήτων.
- Θεσπίστηκε ειδικό νομικό πλαίσιο, σύμφωνα με το οποίο πρέπει σε 30 το πολύ μέρες οι Περιφερειακές Υπηρεσίες να παρέχουν την αναλυτική αρχαιολογική τεκμηρίωση για την περιοχή στην οποία ζητείται η χωροθέτηση κάποιου μεγάλου έργου στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (Κ.Α.Σ.), το οποίο, σε αντίθεση με τα 13 τοπικά συμβούλια, συνεδριάζει κάθε εβδομάδα.
- Επίσης, ανεξάρτητα από το μέγεθος της δραστηριότητας, βρίσκεται σε εξέλιξη **πρόγραμμα ψηφιοποίησης** των διαδικασιών έγκρισης μέσω της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

4.4 Εναλλακτικές προτάσεις και επισημάνσεις συμμετεχόντων

- Το ενδεχόμενο λήξης κάποιων δικαιολογητικών, που από το νόμο έχουν συγκεκριμένη χρονική διάρκεια ισχύος, αναδεικνύει την ανάγκη επιτάχυνσης της εξέτασης των αιτήσεων για περιβαλλοντική αδειοδότηση. Εναλλακτικά, προτάθηκε **να επεκταθεί χρονικά η ισχύς των δικαιολογητικών**, ούτως ώστε να καλύπτει τον χρόνο που απαιτείται για την επίτευξη της αδειοδότησης, κατά μέσο όρο.
- Συγχώνευση των ειδικών χωροθετικών αδειών (π.χ. έγκριση για επέμβαση σε δασική έκταση, έγκριση καταλληλότητας οικοπέδου από τον Ε.Ο.Τ., έγκριση για επέμβαση σε αρχαιολογικό περιβάλλον) σε μία ενιαία περιβαλλοντική άδεια.
- Θέσπιση γενικών πολεοδομικών και περιβαλλοντικών κανονισμών για τους όρους και τις προϋποθέσεις χωροθέτησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι όποιοι θα έχουν ισχύ στο σύνολο της χώρας και θα υπερισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης που περιλαμβάνεται σε πολεοδομικά σχέδια ή σχέδια χρήσεων γης.

- Επιτάχυνση θα μπορούσε να προέλθει και από την **καθιέρωση ξεχωριστών σειρών διεκπεραίωσης** για υποθέσεις επιχειρηματικού ενδιαφέροντος στις δημόσιες υπηρεσίες (πχ. πολεοδομίες).
- Δημιουργία σαφούς διαδικασίας κατά το στάδιο δημόσιας - κεντρικής και τοπικής- διαβούλευσης – για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του έργου.
- Να μην απαιτείται επανεξέταση όλου του φακέλου σε περίπτωση που απαιτούνται **ήσσονος σημασίας τροποποιήσεις** για την λήψη της περιβαλλοντικής άδειας.
- Προτάθηκε επίσης η άρση των υφιστάμενων ασφυκτικών περιορισμών για την ίδρυση, επέκταση , και εκσυγχρονισμό βιομηχανιών και αποθηκών στο Νομό Αττικής, που θεσμοθετήθηκαν με το Π.Δ. 84/1984.
- Επί του θέματος των ενστάσεων στο Συμβούλιο της Επικρατείας για λόγους πχ. αρχαιολογικής κληρονομιάς, επισημάνθηκε πως όταν υπάρχει σχετική υπηρεσιακή γνωμάτευση για αρχαιολογικά ευρήματα, τα οποία όμως δεν έχουν κριθεί απαγορευτικά για την εγκατάσταση ή το έργο, το ΣτΕ τείνει να επιβάλλει πάγωμα των εργασιών μέχρι την πλήρη διερεύνηση του θέματος.
- Υιοθέτηση της ταυτότητας της επιχείρησης (πρόταση ΣΕΒ) για κάθε νόμιμη χρήση σε όλες τις σχέσεις με τις δημόσιες υπηρεσίες, η οποία θα περιλαμβάνει τα νομιμοποιητικά έγγραφα, φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητα, πιστοποιητικό μη πτώχευσης, θέσης σε εκκαθάριση ή αναγκαστική διαχείριση.
- Θέμα που σχετίζεται στενά με την περιβαλλοντική αδειοδότηση είναι η **διαμόρφωση και υλοποίηση των συνοδευτικών διατάξεων για τα χωροταξικά ζητήματα**, που ήδη έχουν νομοθετηθεί. Εκτιμάται ότι αυτές οι διαδικασίες θα ολοκληρωθούν σε βάθος χρόνου, διατηρώντας την αβεβαιότητα σχετικά με το νομικό πλαίσιο σε περιοχές στις οποίες δημιουργούνται νέες επιχειρήσεις.
- Νομικά ζητήματα ανακύπτουν για ήδη εγκατεστημένες επιχειρήσεις από την **αλλαγή χρήσεων γης**. Με την αλλαγή π.χ. από ένα Δήμο της χρήσης γης από γενικής κατοικίας σε αμιγώς κατοικίας επιχειρήσεις που λειτουργούσαν νόμιμα βρίσκονται σε μια νύκτα να λειτουργούν ουσιαστικά παράνομα και δημιουργούνται μεγάλα προβλήματα σε περίπτωση μεταβίβασης της επιχείρησης, συμμετοχής σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα κ.α. Τα συγκεκριμένα προβλήματα επιτείνονται από τη βραδύτητα στην απονομή δικαιοσύνης, σε περιπτώσεις στις οποίες ανακύπτουν αμφισβητούμενες καταστάσεις.

5. Άρση αντικινήτρων για επενδυτικές πρωτοβουλίες. Προτάσεις για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος

5.1. Κυριότερα εμπόδια στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών

Τα εμπόδια που διαχρονικά έχουν αρθρωθεί στην επενδυτική δραστηριότητα, δεν περιορίζονται μόνο στη λειτουργία του κράτους ως προς την υποδοχή των επενδύσεων και στο σύνθετο νομικό πλαίσιο για την εκκίνηση μιας επιχείρησης. Εκτείνονται σε πολλά ζητήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η επιχείρηση κατά τη λειτουργία της, πέρα από εκείνα που αφορούν αμιγώς τα οικονομικά της μεγέθη.

Οι επιδράσεις της βραδύτητας που χαρακτηρίζει τη λειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών, καθώς και της γραφειοκρατίας, που αναφέρθηκαν προηγουμένως, συγκαταλέγονται μεταξύ των σημαντικότερων αντικινήτρων για την πραγματοποίηση επενδύσεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των επιπτώσεών τους, που αφορά τις επενδύσεις, αποτελεί η υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2007-2013, του κύριου χρηματοδοτικού μηχανισμού από την πλευρά του κράτους για τη στήριξη επενδύσεων: οι αργοί ρυθμοί εφαρμογής του κατά την εκκίνησή του, που το τελευταίο διάστημα επιταχύνονται, οφείλονται, κατά κύριο λόγο, στη δημιουργία πρόσθετων νέων οργάνων (ειδικές υπηρεσίες συντονισμού στα υπουργεία, ενδιάμεσες διαχειριστικές αρχές δίπλα στις κύριες αρχές διαχείρισης), τα οποία προκαλούν σύγχυση αρμοδιοτήτων, καθιστώντας το όλο σύστημα δαιδαλώδες και γραφειοκρατικό. Χαρακτηριστικό είναι ότι μόλις τώρα ξεκίνησαν ή βρίσκονται στο τελικό στάδιό τους ή οι δομές παροχής υπηρεσιών στήριξης των τοπικών οικονομιών, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας (πχ. JESSICA, JEREMIE).

Χρονοβόρες διαδικασίες, με υψηλό κόστος, απαιτούνται και για άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες, όπως η απόκτηση άδειας εξαγωγής. Το γεγονός αυτό αντανακλάται στη χαμηλή επίδοση της Ελλάδας στο σχετικό δείκτη της έρευνας Doing Business της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Σύμφωνα με τη Παγκόσμια Τράπεζα απαιτούνται 20 ημέρες (διπλάσιες από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ), 5 έγγραφα και 1153 δολάρια για την εξαγωγή ενός φορτίου από την Ελλάδα. Αντίστοιχα το κόστος εκτελωνισμού φθάνει το 3 με 5% της αξίας του εμπορεύματος με αποτέλεσμα τα εισαγόμενα προϊόντα να καθίστανται ακριβότερα και να μειώνεται, ταυτόχρονα, η ανταγωνιστικότητα των εξαγόμενων προϊόντων. Το ανεπαρκές ωράριο λειτουργίας των τελωνείων, η απαρχαιωμένη οργανωτική δομή και η έλλειψη εκσυγχρονισμού των υποδομών τους επιτείνουν το συγκεκριμένο πρόβλημα.

Διαδικασία που ολοκληρώνεται με αδικαιολόγητη βραδύτητα, με σχετικά αβέβαιη έκβαση για τους μετόχους μιας επιχείρησης, αποτελεί και η **εκκαθάρισή** της. Όσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια της εκκαθάρισης, τόσο περισσότερο απαξιώνεται συνήθως μεγάλο μέρος των περιουσιακών στοιχείων.

Οι απαιτούμενες αλλαγές για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών από την πλευρά της δημόσιας διοίκησης στο επενδυτικό κοινό, αφορούν σε μεγάλο βαθμό όχι μόνο θεσμικά-διαδικαστικά θέματα, αλλά και θέματα νοοτροπίας. Σε ότι αφορά τις επενδύσεις, τα **ζητήματα νοοτροπίας** έχουν τις ρίζες τους συνήθως σε αναχρονιστικές αντιλήψεις για την επιχειρηματική δράση και στη γενικότερη απροθυμία για υιοθέτηση καλών πρακτικών (best practices) άλλων χωρών, που παρουσιάζει η Δημόσια Διοίκηση και η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Εκτός όμως από τη δημόσια διοίκηση, **σημαντικές καθυστερήσεις** παρουσιάζονται και στη λειτουργία άλλων θεσμών του κράτους, όπως **στη δικαιοσύνη**. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων αγγίζουν τα όρια της **αρνησιδικίας**.

Παράγοντας που λειτουργεί ιδιαίτερα ανασχετικά στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων και εκπορεύεται από την ανυπαρξία μακροχρόνιας στρατηγικής στη λειτουργία του κράτους, είναι η υψηλή μεταβλητότητα του πολυδαίδαλου νομικού πλαισίου για τις επενδύσεις και κυρίως για τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων. Αντανακλάται στο ιδιαίτερα **ασταθές φορολογικό περιβάλλον** στη χώρα μας, καθώς και στην αλλαγή των χρήσεων γης.

Στα βασικά συμπεράσματα του εργαστηρίου συγκαταλέγεται το ότι **το ύψος της φορολογίας δεν αποτελεί τόσο σημαντικό αντικίνητρο για την προσέλκυση επενδύσεων όσο τα θεσμικά προβλήματα, όπως η γραφειοκρατία, η μη προβλεψιμότητα του θεσμικού πλαισίου, των συνεχών αλλαγών των νόμων και του τρόπου που εφαρμόζονται.**

Το **καθεστώς των εργασιακών σχέσεων** στην Ελλάδα, με τις αγκυλώσεις που παρουσίαζε επί δεκαετίες, αποθάρρυνε την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων και λειτουργούσε απωθητικά, κυρίως για τους ξένους επενδυτές, που δραστηριοποιούνταν υπό πολύ διαφορετικές συνθήκες σε αγορές εργασίας άλλων χωρών. **Ο νόμος για τη μεταρρύθμιση των εργασιακών σχέσεων (Ν.3899/2010)**, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό βήμα προς την άρση των ακαμψιών στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, έχουν ανακύψει κωλύματα κατά τη διαδικασία υλοποίησής του, τα οποία οφείλονται εν μέρει στις ερμηνευτικές εγκυκλίους του. Το περιεχόμενο μερικών εξ' αυτών δημιουργεί σύγχυση γύρω από το νόημα των διατάξεων του νόμου, ή φαίνεται ακόμα και να το αναιρεί. Επίσης, έχουν τεθεί στο νόμο προϋποθέσεις εφαρμογής του που κρίνονται περιοριστικές της εμβέλειάς του.

Σημαντικό πρόβλημα αποτελούν και οι αδυναμίες των υπηρεσιών της εργατικής επιθεώρησης, οι οποίες αποτελούν στην πράξη πηγή διακρίσεων κατά των επιχειρήσεων που τηρούν την εργατική νομοθεσία.

Σημαντικό εμπόδιο, που αποτρέπει κυρίως την επιχειρηματική δραστηριότητα με καινοτομικό περιεχόμενο, αποτελεί το **ξεπερασμένο θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας** που υφίσταται στην Ελλάδα. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι την πλέον πρόσφατη νομοθετική παρέμβαση σε αυτό το πεδίο αποτελεί ο νόμος 2121 του 1993. Λαμβάνοντας υπόψη μόνο τις τεχνολογικές εξελίξεις που έχουν συμβεί έκτοτε στην πληροφορική, καθίσταται αντιληπτή η μεγάλη προσπάθεια που πρέπει να καταβληθεί για τον καλύτερο συντονισμό των υπηρεσιών που ασχολούνται

με την προστασία των δικαιωμάτων που απορρέουν από τη διανοητική ιδιοκτησία, ενδεχομένως και με τη δημιουργία εξειδικευμένων δικαστηρίων. Παράλληλα, απαιτείται δημιουργία νέων συνοδευτικών υπηρεσιών, οι οποίες θα προωθούν την τεχνολογική καινοτομία.

5.2 Προτάσεις για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος

Από τη σχετική συζήτηση που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των εργασιών του «Εργαστηρίου για τη Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος», αναδείχτηκαν ορισμένα βασικά πεδία λειτουργίας του κράτους, στα οποία είτε έχουν ξεκινήσει, είτε επείγουν αλλαγές. Από τις προτάσεις που κατατέθηκαν σταχυολογούμε τις ακόλουθες:

- Η κεντρική **επενδυτική πολιτική** του κράτους οφείλει να είναι **μακροχρόνια και συνεκτική**. Να λαμβάνει υπόψη της μεταξύ άλλων μια εξαιρετικά σημαντική παράμετρο για την υλοποίηση των επενδύσεων: τη δημιουργία των αναγκαίων υποδομών.
- Για να μπορέσει κάποιος επενδυτής να αναπτύξει τις δραστηριότητές του πρέπει να έχει τις αναγκαίες **υποδομές** και ό,τι άλλο συνεπάγεται η υλοποίηση της επένδυσής του. Δεν μπορεί, παραδείγματος χάριν, να σχεδιάζουμε την αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας και να μην υπάρχουν ικανές και επαρκείς γραμμές μεταφοράς για να μεταφερθεί το ρεύμα σε αρκετές περιοχές.
- Οι συνεχείς **μεταβολές του νομικού πλαισίου** επηρεάζουν αρνητικά την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών. Θα πρέπει συνεπώς να περιοριστούν η πανσπερμία και η ασάφεια των νόμων, που αντιβαίνει στις επιθυμίες των δυνητικών επενδυτών για καθαρούς όρους και σαφή χρονικά όρια για την υλοποίηση των σχεδίων τους. Το περίπλοκο νομικό σύστημα αποτελεί και έναν από τους λόγους για την αργή απόδοση δικαιοσύνης.
- Κομβικό θέμα για την προσέλκυση επενδυτών είναι επίσης η επίλυση του **χωροταξικού ζητήματος και ο καθορισμός των χρήσεων γης**, μέσω της επιτάχυνσης και της ολοκλήρωσης του δασολογίου και του κτηματολογίου.
- Σταθεροποίηση του φορολογικού καθεστώτος για τις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, για χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον 3-5 χρόνων.
- **Απλούστευση του νομικού συστήματος και των δικαστικών διαδικασιών.**
- Δημιουργία ειδικής επιτροπής που θα εξετάζει τα νέα νομοσχέδια με σκοπό τον εντοπισμό και την **απομάκρυνση αντικινήτρων** για νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες.
- Απαιτείται **τυποποίηση επειγόντως των διαδικασιών** που σχετίζονται με συναρμοδιότητες και συνεργασίες μεταξύ φορέων
- Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να επιλυθούν άμεσα **θέματα συναρμοδιοτήτων** με τη μέθοδο του project management.

- Αναφέρθηκε ενδεικτικά ότι η στην ετήσια αξιολόγηση της Παγκόσμιας Τράπεζας. Τομείς **απλούστευση 30-40 διοικητικών ενεργειών θα μπορούσε να αναβαθμίσει κατά 40 με 50 θέσεις την κατάταξη της χώρας** όπου κατά κύριο λόγο χρειάζονται απλουστεύσεις: οι αδειοδοτήσεις, η χωροθέτηση, το φορολογικό σύστημα, η φόροι υπέρ τρίτων, η ενθάρρυνση καινοτομικής δράσης, η λύση – εκκαθάριση μιας επιχείρησης.
- **Ενδυνάμωση και θεσμική θωράκιση του Invest in Greece** ως θεσμικού φορέα για την εξυπηρέτηση των ξένων επενδυτών, ο οποίος θα πρέπει να λειτουργεί τελείως ανεξάρτητα από οποιοδήποτε υπουργείο ή πολιτική επιρροή
- Οι διαδικασίες **fast track** για τις στρατηγικές επενδύσεις δεν αποτελούν απαραίτητα πανάκεια για την προσέλκυση επενδύσεων συνολικά. Πρέπει να δοθεί σημασία στη συμπληρωματικότητα μεγάλων και μικρών επενδύσεων, καθώς οι τελευταίες έχουν το δικό τους βάρος.
- Σημαντικό εργαλείο για την αύξηση της ελκυστικότητας της χώρας απέναντι στους επενδυτές, ιδιαίτερα εκτός ελληνικών συνόρων, πρέπει να αποτελέσει η **ετήσια αξιολόγηση Doing Business της Παγκόσμιας Τράπεζας**. Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έκθεσης για την Ελλάδα στην προσέλκυση και αντιμετώπιση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, πρέπει να αξιοποιηθούν από το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας. Η αντιμετώπισή τους είναι εφικτή μέσα από το εκτενές πεδίο δράσεων που έχει στη διάθεσή του το υπουργείο, σε συνάφεια με τις κατευθυντήριες γραμμές του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής.
- **Δημιουργία ειδικών γραφείων** (special bureaus) που θα παρέχουν διάφορες διευκολύνσεις και ελκυστικές υπηρεσίες σε ξένους εμπειρογνώμονες και δυνητικούς επενδυτές (π.χ. διαμονή, μετακίνηση, οργάνωση συναντήσεων, διερμηνεία, νομική συνδρομή)
- Εισαγωγή του θεσμού του «**Διαμεσολαβητή του Επενδυτή**» (ombudsman), στο πρότυπο του θεσμού του διαμεσολαβητή που ισχύει για άλλα θέματα (πχ. τραπεζικός διαμεσολαβητής). Το συγκεκριμένο θέμα εμπίπτει στην περιοχή αρμοδιοτήτων της Invest in Greece A.E., και απαιτείται διασαφήνιση του ρόλου και του νομοθετικού πλαισίου του «Διαμεσολαβητή του Επενδυτή».
- Ενίσχυση της **Επιχειρηματικής Κουλτούρας**, ιδίως στους νέους.
- Η **εργασιακή νομοθεσία** έχει κομβική σημασία για τις αποφάσεις των επενδυτών. Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις σε αυτό το πεδίο πρέπει να εφαρμοστούν.
- Σε ότι αφορά την επίλυση του χρονίζοντος προβλήματος της γραφειοκρατίας, δόθηκε **βαρύτητα στην οργανωτική διάσταση της λειτουργίας του κράτους**, ακόμα και σε πτυχές της που δεν έχουν βρεθεί στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, όπως η καλύτερη διαχείριση της εργασιακής ροής στο δημόσιο τομέα.

- Στο πλαίσιο της επιχειρούμενης αποκέντρωσης της δημόσιας διοίκησης, οι **περιφέρειες** της χώρας οφείλουν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους, να γίνουν περισσότερο δραστήριοι και επιθετικοί στην προώθηση των πλεονεκτημάτων τους, στην παροχή κινήτρων και γενικότερα στη στρατηγική προσέλκυσης επενδύσεων.
- Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα σε θέματα **προστασίας δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας** στη χώρα μας, στην οποία περιλαμβάνονται η πνευματική ιδιοκτησία και τα βιομηχανικά δικαιώματα. Χρειάζεται άμεσα πλήρης εκσυγχρονισμός του σχετικού νομοθετικού πλαισίου.

Επίσης προτάθηκε:

- * **Εξέταση των θεμάτων ανά τομέα παραγωγικής δραστηριότητας**, καθώς κάθε τομέας έχει τα δικά του ιδιαίτερα προβλήματα που θα πρέπει να αποτυπωθούν και να υποβληθούν προτάσεις επίλυσής τους. Επ' αυτού, προτάθηκε το Ε.Κ.Δ.Δ.Α. να οργανώσει τομεακές συναντήσεις στο άμεσο μέλλον.
- * Οι **δικαστές** που εκδικάζουν υποθέσεις επιχειρηματικού ενδιαφέροντος να **έχουν οικονομική κατάρτιση** (μέσω ενδεχομένως και ειδικών σεμιναρίων). Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη συνεργασία του Ε.Κ.Δ.Δ.Α. με το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και με την Σχολή Δικαστών.
- * Να υιοθετηθεί ο **θεσμός της διαιτησίας και της διαμεσολάβησης** για τη μείωση της δικαστικής ύλης, εξέλιξη που μπορεί να οδηγήσει σε win-win situations. Προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να αξιοποιηθεί και το ήδη υπάρχον Ελληνικό Κέντρο Διαμεσολάβησης. Ακολουθώντας αυτές τις διαδικασίες θα περιοριστεί και ο αριθμός των υποθέσεων που καταλήγουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας.
- * Συγκεκριμένη δυνατότητα της **πληροφοριακής διασύνδεσης** που προτάθηκε να αξιοποιηθεί για την τόνωση των ξένων άμεσων επενδύσεων, είναι η διαρκής επικαιροποίηση της υπάρχουσας βάσης δεδομένων για τον Απόδημο Ελληνισμό στη Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού, με στόχο την εξεύρεση νέων επενδυτών μεταξύ των Ελλήνων που ζουν στο εξωτερικό.

Από πλευράς ξένων εμπειρογνομόνων και εκπροσώπων των παραγωγικών τάξεων προτάθηκε:

- * Να δοθεί προτεραιότητα στην **εφαρμογή των μέτρων** που έχουν ληφθεί και αποτελούν υποχρέωση της χώρας **στο πλαίσιο του Μνημονίου**.
- * Να προωθηθεί η εφαρμογή του φιλόδοξου σχεδίου «Business Friendly Greece», που προετοιμάζεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας.
- * Η χάραξη από την ελληνική κυβέρνηση μιας **πολιτικής περιορισμού του δημόσιου τομέα**.

- * Η άμεση υιοθέτηση και εφαρμογή **τεχνικών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government)**.
- * Η ύπαρξη λιγότερων υπουργείων – σε περίπτωση συναρμοδιοτήτων να ανατίθεται σε ένα υπουργείο ο ρόλος του συντονιστή.
- * Ο **μακροπρόθεσμος εθνικός σχεδιασμός σε όλα τα επίπεδα**, για κάθε τομέα (long term planning and coherence).
- * Δημιουργία **θέσης μόνιμου ειδικού γραμματέα** σε κάθε υπουργείο, εξάντληση της διοικητικής ιεραρχίας στη δημόσια διοίκηση σε υψηλότερα κλιμάκια και περιορισμός των πολιτικά τοποθετούμενων ή εξωθεσμικών ατόμων σε αυτή, ούτως ώστε αυτή να μπορεί να υπάρξει συνέχεια στην εφαρμογή των αποφάσεων.

6. Προτάσεις και δράσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών και των συνθηκών ανταγωνισμού

6.1 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης

Ένας από τους πλέον καθοριστικούς παράγοντες για την ανάληψη του ρίσκου που συνεπάγεται μια επενδυτική δραστηριότητα, ίσως εκείνος με τη μεγαλύτερη σημασία, είναι οι **συνθήκες ανταγωνισμού** που επικρατούν στην αγορά στην οποία θα προσφερθεί το προϊόν/υπηρεσία που θα παραχθεί. Επί δεκαετίες επικρατούσαν στην Ελλάδα σημαντικές **στρεβλώσεις** σε μεγάλο αριθμό αγορών αγαθών και υπηρεσιών. Συνήθως, οι σχετικές νομικές παρεμβάσεις δημιουργούσαν ευνοϊκές συνθήκες για όσους βρίσκονταν ήδη εντός της αγοράς που αφορούσαν (πχ. κατώτατες αμοιβές ή περιθώρια κέρδους, γεωγραφικοί περιορισμοί στην δραστηριότητα) ή σημαντικά εμπόδια για εκείνους θα επιδίωκαν να εισέλθουν σε αυτή (υπερβολικά, αδικαιολόγητα προαπαιτούμενα, διοικητικά καθορισμένος αριθμός αδειών, καθορισμός αμοιβών ή ποσοστού κέρδους, γεωγραφικοί περιορισμοί).

Ωστόσο, από τις αρχές του 2010, έχουν ήδη πραγματοποιηθεί **παρεμβάσεις για το άνοιγμα αγορών και επαγγελματών**, ενώ προβλέπονται και άλλες προσεχώς, στο πλαίσιο υλοποίησης του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής. Προς αυτή την κατεύθυνση, οι νόμοι για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Κοινοτική Οδηγία 123/2006 (Ν. 3844/2010), **για το άνοιγμα των κλειστών επαγγελματών** (Ν. 3919/2011), την άρση του cabotage (Ν.3872/2011) και για την απελευθέρωση των οδικών μεταφορών (Ν. 3888/2010), αποτελούν τις σημαντικότερες νομοθετικές πράξεις. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της εφαρμογής των νομοθετικών παρεμβάσεων αναμένεται να γίνουν αισθητά αλλά όχι άμεσα, σε βάθος χρόνου, καθώς είτε περιλαμβάνουν μεταβατική περίοδο ορισμένων ετών μέχρι την πλήρη εφαρμογή τους (Ν. 3872/2010, Ν. 3888/2010), είτε δεν προχωρούν σε πλήρη άρση των σημαντικότερων περιορισμών που υφίστανται στις δραστηριότητες που αφορούν.

Σε ότι αφορά τις αγορές αγαθών και υπηρεσιών, προβλήματα δημιουργούνται και από τους **περιορισμένους ελέγχους στη λειτουργία** τους. Ο ανεπαρκής έλεγχος έχει λάβει πολύ μεγάλες διαστάσεις στον τομέα του εμπορίου, γεγονός που έχει επιτρέψει την έξαρση του παραεμπορίου, ιδίως στα προϊόντα ένδυσης και δέρματος. Η εκτεταμένη παραοικονομία που έχει δημιουργηθεί σε αυτό το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας, συνιστά έντονο αθέμιτο ανταγωνισμό για τις νόμιμα λειτουργούσες επιχειρήσεις. Επιπλέον, αποστραφεί το κράτος από σημαντικά φορολογικά έσοδα, σε μια περίοδο που η ταχύρυθμη βελτίωση των δημοσιονομικών επιδόσεων αποτελεί την πρώτιστη εθνική προτεραιότητα.

Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και ο «ρηχός» ανταγωνισμός είναι προβλήματα που διαχρονικά ταλανίζουν την ελληνική οικονομία, προκαλώντας στρεβλώσεις που έχουν να κάνουν με την ποσότητα των παραγόμενων προϊόντων, τις τιμές στις οποίες αυτά τα προϊόντα διατίθενται στην αγορά και, βεβαίως, τη γενικότερη συμπεριφορά των επί μέρους επιχειρήσεων στην επίτευξη του βασικού και

αποδεκτού επιχειρηματικού τους σκοπού που είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους. Η επεξεργασία ενός συνόλου στοιχείων που διενεργείται τακτικά από τη Γενική Γραμματεία Εμπορίου (παρατηρητήριο τιμών λιανικής, τιμοκατάλογοι χονδρικής, όπως υποβάλλονται στο ΥΠ.Α.Α., ετήσιες συμφωνίες μεταξύ προμηθευτών και λιανεμπόρων, σύγκριση τιμών μεταξύ Ελλάδας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, δημοσιευμένοι ισολογισμοί εταιρειών του κλάδου, των τριών τελευταίων ετών, μερίδια εταιριών σε κλάδους, όπως προέκυψαν από Φακέλους Τεκμηρίωσης Ενδοομιλικών Συναλλαγών και στοιχείων που ζητήθηκαν από τη ΓΓ Εμπορίου και ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή με βάση σταθμίσεις και ποσοστά μεταβολής) επιβεβαιώνει το συμπέρασμα ότι **η Ελλάδα είναι μια χώρα πολύ πιο ακριβή από τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές γιατί ο ανταγωνισμός δεν λειτουργεί ικανοποιητικά.**

6.2. Στρεβλώσεις του ανταγωνισμού

Της αναζήτησης ωστόσο των κατάλληλων λύσεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος θα πρέπει να προηγηθεί **η καταγραφή και κατανόηση των λόγων που οδήγησαν εξ αρχής και συντηρούν την παρούσα κατάσταση.** Αυτοί πρέπει να αναζητηθούν αφενός στη συμπεριφορά των ίδιων των επιχειρήσεων και, αφετέρου, στην πολιτική του κράτους, η οποία όχι μόνο δεν συμβάλλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος αλλά, αντιθέτως, συχνά το διογκώνει. Οι παράγοντες είναι συνοπτικά οι εξής:

- **Το μικρό μέγεθος της ελληνικής αγοράς** που αποθαρρύνει τις επενδύσεις και ως εκ τούτου την είσοδο νέων δυναμικών επιχειρήσεων, η παρουσία των οποίων θα ενδυνάμωνε σοβαρά τον ανταγωνισμό. Το μικρό μέγεθος της αγοράς οφείλεται εν μέρει στο μέγεθος της χώρας και εν μέρει στο γεγονός ότι αυτή είναι αποκομμένη από τον κορμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- **Η γεωγραφική θέση** και τα γεωγραφικά της χαρακτηριστικά χώρας, που δεν διευκολύνουν τη μεταφορά προϊόντων και υπηρεσιών, με συνέπεια τη διόγκωση του κόστους διακίνησης.
- **Η περιορισμένη αποτελεσματικότητα παρέμβαση της Πολιτείας** στην αγορά που περιοριζόταν σε αγορανομικού τύπου ρυθμίσεις.
- **Η απουσία από τις αγορές συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού, συνεπεία ολιγοπωλιακών καταστάσεων και εν γένει στρεβλώσεων** που προκαλούνται από τις ακολουθούμενες εμπορικές πρακτικές επιχειρήσεων.
- **Το μικρό μέγεθος των Ελληνικών επιχειρήσεων** που δεν τους αφήνει περιθώρια δημιουργίας οικονομιών κλίμακας και επομένως συμπίεσης του μέσου κόστους παραγωγής – διακίνησης, γεγονός που θα τους επέτρεπε να ανταγωνιστούν τις μεγαλύτερες από αυτές πολυεθνικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη χώρα.
- **Τα διοικητικά ή άλλα εμπόδια** που κρατούν ακόμα αγορές και επαγγέλματα κλειστά στον ανταγωνισμό, με αποτέλεσμα υψηλότερες τιμές στην αγορά.

- Η **χαμηλή παραγωγικότητα** των συντελεστών της παραγωγής που οδηγεί σε διόγκωση του κόστους παραγωγής και διακίνησης αγαθών. Η χαμηλή παραγωγικότητα πρέπει να νοηθεί ως παραγωγικότητα της εργασίας αλλά και του κεφαλαίου.
- Η **πολιτική αμοιβών** που ακολουθείται τις τελευταίες δεκαετίες και βεβαίως ιδίως στον βαθμό που οδηγεί ακόμη σε **αυξήσεις που υπερβαίνουν την αύξηση της παραγωγικότητας**.
- Οι **ελλιπίες πόροι που διατίθενται για έρευνα και ανάπτυξη**, απαραίτητη προϋπόθεση για την παραγωγή νέων καινοτόμων και με χαμηλό κόστος προϊόντων.
- Οι στρεβλώσεις και οι **αγκυλώσεις στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου** που δεν επιτρέπουν στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις να έχουν πρόσβαση σ' αυτές, για τη χρηματοδότηση των επιχειρησιακών τους σχεδίων.
- Οι **ελλείψεις σε υποδομές αποθήκευσης και διακίνησης** προϊόντων και γενικότερα τα προβλήματα σε όλους τους κρίκους της εφοδιαστικής αλυσίδας.
- Το μεγάλο μέγεθος **της παραοικονομίας** και η παράνομη διακίνηση, σε ευρεία κλίμακα, λαθραίων προϊόντων και προϊόντων απομίμησης.
- Το **αδύναμο καταναλωτικό κίνημα** που δυσκολεύεται να λειτουργήσει ως αντίβαρο στις κερδοσκοπικές διαθέσεις των αγορών.
- Η **φορολογική πολιτική** η οποία αφενός αδυνατεί να πατάξει φαινόμενα transfer pricing και αφετέρου δεν λαμβάνει υπόψη θέματα φορολογικού ανταγωνισμού με γειτονικά κράτη.

6.3. Νέο νομικό περιβάλλον για τον ανταγωνισμό

Το αρμόδιο Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, έχει ήδη ξεκινήσει να λαμβάνει **πρόσφορα μέτρα** προκειμένου να επιτευχθεί συμπίεση του κόστους παραγωγής και διακίνησης, και βεβαίως να δημιουργηθεί, από πλευράς νομοθετικού πλαισίου, **ευνοϊκό περιβάλλον δράσης και λειτουργίας για τις επιχειρήσεις**. Επιπλέον είναι ευθύνη της Πολιτείας, μέσα από τη δράση των αρμόδιων προς τούτο ανεξάρτητων αρχών, να καταπολεμήσει συμπεριφορές που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό.

6.3.1 Πρωτοβουλίες κανονιστικού περιεχομένου

Προς την τελευταία αυτή κατεύθυνση έχουν γίνει το τελευταίο διάστημα ενθαρρυντικά βήματα μέσα από την ψήφιση του νέου νόμου για τον ανταγωνισμό που υλοποιήθηκε ως μέρος των δεσμεύσεων που ανέλαβε η χώρα μας βάσει του Μνημονίου. Πέρα από την

- κωδικοποίηση των υφιστάμενων κανόνων σε ενιαίο κείμενο, ο νέος νόμος εκφράζει σε μεγάλο βαθμό την

- αλλαγή νοοτροπίας του κράτους στο μέτρο που αίρει ορισμένα οριζόντια εμπόδια στην επιχειρηματικότητα, διευκολύνοντας παράλληλα την

- απελευθέρωση δυνάμεων εντός της αρμόδιας Επιτροπής Ανταγωνισμού προκειμένου η τελευταία να επικεντρωθεί σε θέματα που έχουν περισσότερο **συστημικό και σωρευτικό αποτέλεσμα** και, κατ' επέκταση, μεγαλύτερη επίδραση στην αγορά.

Σημαντικό βήμα προς όφελος των επιχειρήσεων υπήρξε η **κατάργηση δύο οριζόντιων βαρών**, τα οποία συνεπάγονταν σημαντικό διοικητικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης για τις επιχειρήσεις.

α. Το ένα είναι η **κατάργηση των γνωστοποιήσεων των μικρών συγκεντρώσεων** του άρθρου 4^Α του Ν.703/77. Από τις γνωστοποιήσεις συγκεντρώσεων, δηλαδή συγχωνεύσεων και εξαγορών, περίπου το 80% αφορούσε αυτές τις μικρές συγκεντρώσεις οι οποίες γνωστοποιούνταν για λόγους χαρτογράφησης της αγοράς και δεν εξυπηρετούσαν κάποιον συγκεκριμένο σκοπό, αντιθέτως απασχολούσαν πολυάριθμο διοικητικό προσωπικό στην αρχειοθέτηση και έλεγχο τους χωρίς τη δυνατότητα κάποιας παρέμβασης. Αυτό το σύστημα υπήρχε μόνο σε 5 χώρες και έχει καταργηθεί και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

β. Αντίστοιχη κατάργηση υπήρξε και για τις **γνωστοποιήσεις συμπράξεων** του άρθρου 21 του Ν.703/77. Το παλαιό καθεστώς, σύμφωνα με το οποίο οι επιχειρήσεις έπρεπε να γνωστοποιούν συμφωνίες, παραδείγματος χάριν, διανομής ή προμήθειας, συνεπαγόταν κόστη για τις επιχειρήσεις και επί πλέον δεν ήταν σε αρμονία με το σύστημα εκ του νόμου εξαίρεσης και το σύστημα της αυτοαξιολόγησης που ισχύει σε Ευρωπαϊκό επίπεδο ήδη από την έναρξη εφαρμογής του Κανονισμού 1/2003.

6.3.2 Ενίσχυση ελέγχων

Ως προς τον **έλεγχο των συγκεντρώσεων**, οι προθεσμίες εναρμονίστηκαν προς τον αντίστοιχο Ευρωπαϊκό κανονισμό με αποτέλεσμα να μην υπάρχει πλέον διαφορά για τις επιχειρήσεις που θέλουν να κάνουν επενδύσεις στην Ελλάδα ή να δραστηριοποιηθούν στην εγχώρια αγορά ή να κάνουν κάποια εξαγορά που έχει διασυνοριακό χαρακτήρα.

Πέραν τούτων, με το νέο **νόμο διευρύνθηκαν οι δυνατότητες παρέμβασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού** και δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις απελευθέρωσης δυνάμεων για να δοθεί η **δυνατότητα προτεραιοποίησης των υποθέσεων**, πιο στρατηγικής πλέον στόχευσης, με σκοπό να επιτευχθεί ένα μεγαλύτερο συστημικό και σωρευτικό αποτέλεσμα.

Η Επιτροπή μπορεί πλέον να κάνει **έρευνες σε κλάδους της οικονομίας** αλλά και να επικεντρώνει τη δράση της σε υποθέσεις μείζονος οικονομικής και κοινωνικής σημασίας, δίνοντας διαφορετικό βαθμό προτεραιότητας στις επιμέρους καταγγελίες, κατά το πρότυπο των λοιπών ευρωπαϊκών αρχών ανταγωνισμού. Προς εξασφάλιση της αντικειμενικότητας, της διαφάνειας αλλά και της αποτελεσματικότητας της δράσης της Επιτροπής, η προτεραιοποίηση των υποθέσεων θα γίνεται σύμφωνα με κριτήρια που θα αποτυπωθούν σε δημόσια ανακοίνωση και θα ποσοτικοποιηθούν βάσει point system που θα χρησιμεύσει ως εσωτερικό εργαλείο ελέγχου.

Η νέα οργάνωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού αναμένεται να ενισχύσει τις δυνατότητες παρέμβασής της σχετικά με τον εντοπισμό και την κύρωση φαινομένων καρτέλ και κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης.

Τέλος, η ανεξαρτησία της Επιτροπής ενισχύθηκε καθώς ο διορισμός του Προέδρου και του Αντιπροέδρου συνδέθηκε πλέον με τη διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής και των λοιπών μελών της με την Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής, ενώ η θητεία τους (5ετής) αποσυνδέθηκε από τον εκλογικό κύκλο. Διασφαλίστηκε επίσης η συνέχεια του συλλογικού οργάνου δεδομένου ότι προβλέπεται πλέον κυλιόμενη θητεία των μελών.

Υπό το πρίσμα των νέων δεδομένων λειτουργίας της, η Επιτροπή Ανταγωνισμού προσπαθεί **να εστιάσει τη δράση της σε τρεις κυρίως τομείς.**

Πρώτον, **στη δράση των ενώσεων επιχειρήσεων**, οι οποίες λειτουργούν συχνά ως πηγή για τη δημιουργία καρτέλ και γενικά απαγορευμένων συμπράξεων. Υπάρχει σειρά αποφάσεων οι οποίες θα δουν το φως στο επόμενο διάστημα και αφορούν ακριβώς το ρόλο των ενώσεων επιχειρήσεων, κυρίως στον τομέα παροχής υπηρεσιών, ως κέντρο αντανταγωνιστικής συμπεριφοράς.

Το δεύτερο είναι τα **κλειστά επαγγέλματα**. Στον τομέα αυτό η δράση της Επιτροπής αναπτύσσεται επικουρικά προς την επιδιωκόμενη, μέσω νομοθετικής ρύθμισης, απελευθέρωση. Στόχος είναι να μην καταστεί κενή περιεχομένου η απελευθέρωση των επαγγελμάτων μέσα από τη διατήρηση αντανταγωνιστικών πρακτικών.

Ένα άλλο κρίσιμο στάδιο είναι η **ανάπτυξη συνεργασίας με άλλες αρμόδιες Υπηρεσίες και αρχές** ώστε να αντιμετωπίζονται συνολικά τα προβλήματα λειτουργίας της αγοράς και να επιτυγχάνονται οι μέγιστες δυνατές συνέργειες. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα συνεργασίας με επιμέρους ρυθμιστικές αρχές όπως η **ΠΑΕ**, σε πρόσφατες καταγγελίες που αφορούν την αγορά ενέργειας, ή με την **Υπηρεσία Εποπτείας Αγοράς** του Υπουργείου Περιφερικής Ανάπτυξης και Αντανταγωνιστικότητας σε δύο υποθέσεις οι οποίες θα οδηγήσουν σε διαπίστωση παράβασης με πάρα πολύ σημαντικό σωρευτικό αποτέλεσμα. Τα δεδομένα που συλλέγει και επεξεργάζεται η Γενική Γραμματεία Εμπορίου και συγκεκριμένα η Υπηρεσία Εποπτείας Αγοράς, είτε από την άποψη κοστολόγησης είτε από την άποψη παρατηρητηρίου τιμών, είναι ενδείξεις οι οποίες εκφράζουν την παθογένεια μιας συγκεκριμένης αγοράς και χρησιμοποιούνται κατά την εξέταση ή και θεμελίωση κάποιας παράβασης.

6.4 Διαθρωτικές αλλαγές και νομοθετικές παρεμβάσεις

Παράλληλα με τη δράση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η Κυβέρνηση επιχειρεί μια σειρά διαρθρωτικών αλλαγών για τη λειτουργία της αγοράς και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της αντανταγωνιστικότητας. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν:

- Η δημιουργία, εντός της Υπηρεσίας Εποπτείας Αγοράς του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, **νέας Διεύθυνσης Ανάλυσης Συνθηκών Αγοράς και Ανταγωνιστικότητας**. Η νέα Διεύθυνση θα αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για την καλύτερη γνώση της λειτουργίας της αγοράς που θα επιτρέψει στην Πολιτεία να ασκήσει τον εποπτικό της ρόλο χωρίς να περιορίζεται σε αγορανομικού χαρακτήρα παρεμβάσεις που στρεβλώνουν τη λειτουργία της αγοράς. Επιπλέον, η νέα Διεύθυνση αναμένεται να λειτουργήσει επικουρικά και υποστηρικτικά και προς την Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα από την παροχή στην τελευταία πληροφοριών, στοιχείων και αναλύσεων.
- Η κανονιστική παρέμβαση (είτε με κατάργηση υφιστάμενων Αγορανομικών Διατάξεων είτε με εισαγωγή νέων ρυθμίσεων) με σκοπό την απλοποίηση και τη μείωση του διαχειριστικού κόστους στις σχέσεις μεταξύ προμηθευτών και λιανεμπόρων. Το αναμενόμενο αποτέλεσμα είναι η αύξηση του ανταγωνισμού τόσο μεταξύ λιανεμπόρων όσο και μεταξύ προμηθευτών και λιανεμπόρων. Ειδικότερα, επιχειρείται η επίτευξη «καθαρών» τιμών χονδρικής μέσα από την κατάργηση υποχρεωτικής υποβολής των τιμοκαταλόγων χονδρικής και των συμβάσεων με τους λιανέμπορους, την αντικατάσταση των υποχρεώσεων αυτών με την υποβολή πραγματικών απολογιστικών στοιχείων και τη θέσπιση «Κανόνων καλής πρακτικής» για περιορισμό στη χρήση πιστωτικών σημειωμάτων και τιμολογίων παροχής υπηρεσιών. Παράλληλα επιδιώκεται η διαμόρφωση «καθαρών» τιμών λιανικής με τον εξορθολογισμό των προωθητικών ενεργειών και την πλήρη και αληθή απεικόνιση των κρίσιμων ως προς την τιμή πληροφοριών στα ταμπελάκια στο ράφι των καταστημάτων. Τέλος, προσπάθειες γίνονται για την ενεργοποίηση των καταναλωτικών οργανώσεων και χρήση του Παρατηρητηρίου Τιμών για δημιουργία δείκτη «Φθηνίας» για τα Σούπερ Μάρκετ.
- Η απλοποίηση της διαδικασίας αδειοδότησης ορισμένων δραστηριοτήτων μέσα από την καθιέρωση συστήματος fast track και ex-post ελέγχου, ενώ μελετάται η επέκταση της απλοποιημένης διαδικασίας στο σύνολο των αδειοδοτούμενων δραστηριοτήτων.
- Η λειτουργία του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ) και του one stop shop για την σύσταση εταιριών, ενώ αντίστοιχη διαδικασία ετοιμάζεται και για άλλες μορφές έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Η εξυγίανση της αγοράς των δημόσιων συμβάσεων και προμηθειών και η λειτουργία τους με όρους διαφάνειας και ανταγωνισμού.
- Η απελευθέρωση των κλειστών επαγγελματιών και η ενσωμάτωση και εφαρμογή της κοινοτικής Οδηγίας για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

6.5 Επιστημονικές και προτάσεις συμμετεχόντων

Όπως συμφώνησαν οι συμμετέχοντες στο εργαστήριο, πολλά μένουν ακόμα να γίνουν για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ειδικά στο θέμα της χωροθέτησης και των περιβαλλοντικών όρων, καθώς και στο μείζον ζήτημα της απλοποίησης και του **συντονισμού των επιμέρους ελεγκτικών οργάνων**.

6.5.1 Διαπιστώσεις

1. Η Ελλάδα μαστίζεται από
 - πολυδιάσπαση των αρμοδιοτήτων του ελεγκτικού μηχανισμού,
 - ανεπάρκεια επικοινωνίας των αρμόδιων Αρχών για τον συντονισμό των δράσεων και
 - τεράστια ανακολουθία των εθνικών νομοθετημάτων σε σχέση με την κοινοτική νομοθεσία.
2. **Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ένα ορθολογικό και δομημένο σύστημα αποτελεσματικής διαχείρισης των τακτικών ελέγχων και των καταγγελιών** με συνέπεια αφενός
 - να σπαταλούνται δημόσιοι πόροι με αλληλεπικαλυπτόμενους ελέγχους και, αφετέρου,
 - να μην τιμωρούνται αρκετά αυστηρά οι επιχειρήσεις που δεν τηρούν τις υποχρεώσεις τους, εις βάρος των ανταγωνιστών τους.
3. Επιπλέον, ιδιαίτερως **χρήσιμη θα ήταν μια συστηματική επανεξέταση και κατάργηση των μη αναγκαίων νόμων, κανονιστικών ρυθμίσεων και άλλων κρατικών περιορισμών**.
4. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υπάρξει ένα σύστημα **ανίχνευσης και ποσοτικοποίησης του ρυθμιστικού κόστους και του κόστους συμμόρφωσης**, ανά αγορά ή ανά τομέα, το οποίο πρέπει να γίνεται με την εποπτεία ενός ενιαίου συντονιστικού οργάνου.
5. Τέλος, θα πρέπει **το πρόβλημα της μειωμένης ανταγωνιστικότητας να αντιμετωπιστεί όχι πια οριζόντια, αλλά τομεακά**, σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες κάθε κλάδου και κάθε αγοράς.

6.5.2 Προτάσεις- Δεσμεύσεις

Οι συμμετέχοντες στο εργαστήριο πρότειναν τις ακόλουθες πρωτοβουλίες ώστε η **πολιτική άρσης εμποδίων** και η **πολιτική ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας** να κινηθεί προς μια παραγωγική και αποτελεσματική κατεύθυνση:

1. Το πρώτο σημείο συμφωνίας αφορά την **κωδικοποίηση και ποσοτικοποίηση των δεικτών ανταγωνιστικότητας** βάσει διεθνών προτύπων και την εφαρμογή αυτών. Αυτό θα επιτρέψει τη δημιουργία μιας ρεαλιστικής εικόνας της κατάστασης της χώρας και, επιπλέον, θα χρησιμεύσει ως σημείο αναφοράς και προόδου για τα επόμενα βήματα.

2. Το δεύτερο είναι η εξεύρεση **συναίνεσης μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων** φορέων και των παραγόντων της αγοράς για τους λόγους που συμβάλλουν στο χαμηλό επίπεδο ανταγωνισμού και

ανταγωνιστικότητας στη χώρα, ούτως ώστε να είναι πιο εύκολη η διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων.

3. Η τρίτη δέσμευση αφορά το **συντονισμό και την ανάπτυξη συνεργειών** μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων μερών, ενδεχομένως και μέσα από την ανάπτυξη **νέων μορφών εταιρικού και κοινωνικού διαλόγου**, κάτι το οποίο προκύπτει ως πάγια απαίτηση του επιχειρηματικού, κατά κυρίως λόγο, κόσμου ώστε να εξασφαλίζεται η πιο ενεργή και ουσιαστική συμμετοχή του στην ανάπτυξη μίας γενικότερης αναπτυξιακής πολιτικής. Τα πρώτα βήματα συνεργασίας που έχουν γίνει με εκπροσώπους του ιδιωτικού τομέα (IOBE, ΣΕΒ) δίνουν αυτή τη στιγμή καρπούς μέσα από την καταγραφή βασικών εμποδίων στην επιχειρηματικότητα και την προώθηση συγκεκριμένων λύσεων.

4. Το τέταρτο σημείο συμφωνίας σχετίζεται με την **απλοποίηση και την κωδικοποίηση του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου** ώστε να αποφεύγονται αντινομίες και αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων. Οι συνεδριάσεις των επιμέρους εργαστηρίων καθώς και οι τοποθετήσεις στην Ολομέλεια ανέδειξαν τη συγκεκριμένη πτυχή του προβλήματος, η λύση του οποίου ήδη μελετάται για επιμέρους τομείς με πρωτοβουλία των αρμόδιων Υπουργείων.

5. Το πέμπτο σημείο έχει να κάνει με την προώθηση **τομεακής πολιτικής ανάπτυξης** ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες κάθε αγοράς. Οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν την ανάγκη συνέχισης των προσπαθειών βάσει **τομεακής ατζέντας**, δεδομένου ότι κάθε τομέας της αγοράς έχει δικά του προβλήματα, έχει τις δικές του ιδιαίτερες απαιτήσεις και μία οριζόντια αντιμετώπιση στην προσπάθεια εξεύρεσης καθολικών λύσεων και προτάσεων εφαρμογής, δεν θα έχει ενδεχομένως τα επιθυμητά αποτελέσματα.

6. Τέλος, προτείνεται η **ενίσχυση και αξιοποίηση υφιστάμενων δομών**, όπως του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας, που θα στεγάσουν το δημόσιο διάλογο κατά τρόπο μεθοδικό, οργανωμένο και διαρκή, εξασφαλίζοντας τη θεσμική εκπροσώπηση όλων των συναρμόδιων φορέων και την απαραίτητη παρακολούθηση και εφαρμογή των προτεινόμενων δράσεων.

7. Χρηματοοικονομικά εργαλεία για την ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας

7.1 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης

7.1.1 Το Ταμείο Ανάπτυξης Νέας Οικονομίας (TANEO)

Τα πρώτα βήματα στον ελληνικό χώρο στον τομέα των κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου (Venture Capital) έγιναν το 2001 με την δημιουργία του Ταμείου Ανάπτυξης Νέας Οικονομίας (TANEO). Ωστόσο, το ελληνικό κράτος δεν κατάφερε να εξασφαλίσει τους απαραίτητους πόρους για την λειτουργία του TANEO. Συνολικά, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων συγκεντρώθηκαν πόροι ύψους 45.000.000 ευρώ και από τις αγορές μέσω της έκδοσης ενός ομολόγου (105.000.000 ευρώ). Δημιουργήθηκαν 11 Venture Capital Funds, από τα οποία τα 4 είναι με τράπεζες. Μερικές από αυτές τις επενδύσεις των 4 Venture Capital Funds έχουν προσφέρει αποδόσεις μέχρι και 24%.

Τα Venture Capital Funds που δημιουργήθηκαν ήταν pari passu, με ίσους όρους ακριβώς με τους ιδιώτες επενδυτές χωρίς καμία κρατική εμπλοκή στη διαχείριση αυτών των funds. Δεν δόθηκαν όμως τα απαραίτητα κίνητρα για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων. Στη συνέχεια, ετοιμάστηκε το θεσμικό πλαίσιο για να υποστηρίξει ένα business angel network. Ουσιαστικά, το TANEO δεν λειτούργησε από το 2004 έως και το 2006. Από την επαναλειτουργία του Ταμείου από το 2006 μέχρι σήμερα έχει επενδυθεί το σύνολο των κεφαλαίων σε 44 επενδύσεις, από τις οποίες μόνο 9 είναι στο τομέα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ICT). Όλες οι επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί από το TANEO δεν είναι σε πρώιμο στάδιο (early stage) αλλά pre-revenue.

Πολύ πρόσφατα έχει αρχίσει επίσης την λειτουργία του το JEREMIE, το οποίο είναι ένα technology fund που δίνει τα απαραίτητα κίνητρα για την προσέλκυση κεφαλαίων.

7.1.2 Γενική Γραμματεία Έρευνας & Τεχνολογίας

Η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας έχει αναπτύξει μια καινοτομική δράση χρηματοδότησης την Spin off – Spin out. Έχουν χρηματοδοτηθεί αρκετές επιχειρήσεις με μεγάλα ποσοστά, μερικές από τις οποίες φαίνονται να πηγαίνουν ήδη καλά.

Χρηματοδοτήσεις μπορούν ακόμα να γίνουν και μέσω του Open Fund του οποίου στόχος είναι να εξασφαλίσει σε μικρούς επιχειρηματίες κάποιο αρχικό κεφάλαιο έτσι ώστε να μπορέσουν να μετατρέψουν την ιδέα τους σε επιχείρηση. Στοχεύει συνεπώς σε χρηματοδότηση σχεδίων pre-product και pre-revenue. Το Open Fund στοχεύει στην ευρωπαϊκή αγορά και πλέον περισσότερες από τις μισές επενδύσεις είναι εκτός Ελλάδος.

Τέλος μια ακόμη σημαντική πηγή χρηματοδοτήσεων είναι το ΕΣΠΑ και τα Grants που δόθηκαν με προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης. Η πληθώρα κεφαλαίων που διατέθηκαν στην αγορά δημιούργησαν στρέβλωση στη λειτουργία της. Η έρευνα που χρηματοδοτήθηκε έφτασε να γίνει αυτοσκοπός (προς απορρόφηση επιδοτήσεων) αφού δεν μπορούσε να μετατραπεί σε επιχειρηματική δραστηριότητα.

Διαπιστώσεις

Παρατηρούμε από όλα τα παραπάνω ότι υπάρχει μια πανσπερμία δράσεων σχετικά με την χρηματοδότηση καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Όλες αυτές όμως οι δράσεις δεν έχουν φέρει τα επιθυμητά ευνοϊκά αποτελέσματα για την ελληνική οικονομία, κυρίως λόγω έλλειψης συντονισμού τους καθώς και λόγω έλλειψης ενός ευέλικτου θεσμικού πλαισίου που θα λειτουργήσει εποικοδομητικά στην ανάπτυξη μιας νέας υγιούς επιχειρηματικής κουλτούρας. Αρνητικά στην ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων συμβάλλει και η μεγάλη απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στην ακαδημαϊκή/επιστημονική έρευνα και στις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας και των επιχειρήσεων.

7.2 Διεθνής εμπειρία

7.2.1 Το μοντέλο Silicon Valley

Η Silicon Valley δημιουργήθηκε πριν από 60 χρόνια και από τότε εξελίσσεται διαρκώς έτσι ώστε να προσαρμόζεται στις νέες απαιτήσεις και δεδομένα. Δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία της κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών και ενισχύθηκε τα πρώτα 10-15 χρόνια λειτουργίας της. Σήμερα είναι η έδρα 10.000 επιχειρήσεων στις οποίες απασχολούνται περίπου 1 εκατομμύριο άτομα.

Τα συστατικά επιτυχίας του οικοσυστήματος αυτού ήταν οι υποδομές, το θεσμικό πλαίσιο σύστασης και λύσης εταιριών, οι διαδικασίες προσλήψεων και επιβράβευσης των ταλαντούχων εργαζομένων, η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων και ευνοϊκή νομοθεσία εισαγωγών και εξαγωγών προϊόντων. Ακόμα καθοριστική ήταν η συγκέντρωση ταλαντούχων ατόμων που προέρχονταν από διαφορετικούς τομείς όπως επιχειρηματίες, καθηγητές, επενδυτές, λογιστές και δικηγόροι. Η κουλτούρα που έχει διαμορφωθεί στο οικοσύστημα της Silicon Valley είναι τέτοια που παροτρύνει την λήψη μεγάλου ρίσκου προς εξασφάλιση των αναλόγων υψηλών αποδόσεων όταν η επένδυση είναι επιτυχημένη.

Οι επιχειρηματίες έχουν επίσης έναν πολύ σημαντικό ρόλο αφού πέρα από την σύσταση νέων επιχειρήσεων, λειτουργούν ως μέντορες για τους νέους επιχειρηματίες μεταδίδοντας τους τις εμπειρίες τους επιτυχίας ή ακόμη και αποτυχίας. Έτσι διαμορφώνεται η κουλτούρα ότι και η αποτυχία αποτελεί συστατικό της επιχειρηματικότητας. Επίσης οι επιχειρηματίες μπορούν ακόμα και να χρηματοδοτήσουν νέες εταιρείες επενδύοντας σε αυτές (business angel network).

7.2.2 Το μοντέλο Yozma Fund & Matimop

Στο οικοσύστημα Yozma Fund, που αναπτύχθηκε στο Ισραήλ, η κυβέρνηση πήρε την πρωτοβουλία δημιουργίας του αναλαμβάνοντας και τον κυρίαρχο ρόλο πριν από περίπου 40 χρόνια. Χρειάστηκε χρόνος και οι απαραίτητες προϋποθέσεις για δημιουργηθεί και να λειτουργήσει σωστά το οικοσύστημα όπως διαμορφώνεται σήμερα. Έπρεπε να συνυπάρξουν οι εξής παράγοντες, επιχειρηματικότητα, πανεπιστήμια – ερευνητικά κέντρα και χρηματοδοτήσεις venture capital. Το πιο σημαντικό από όλα αυτά είναι η ύπαρξη – σύσταση επιχειρήσεων, διαφορετικά δεν χρειάζονται και οι χρηματοδοτήσεις.

Καθοριστικός παράγοντας στην ανάπτυξη του οικοσυστήματος αυτού ήταν η καλή συνεργασία της κυβέρνησης και των επιχειρηματιών. Λειτουργήσαν συνεργατικά στην ανάληψη κινδύνου νέων project μοιράζοντας έτσι τον κίνδυνο μεταξύ τους. Το κράτος μπορούσε να λειτουργήσει ως καταλύτης όποτε παρουσιαζόταν παρέκκλιση από τους στόχους ή κάποιο κώλυμα. Παρόλα αυτά πότε δεν διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στην διαχείριση των επιχειρήσεων.

Το πρόγραμμα Incubator ξεκίνησε πριν από περίπου 20 χρόνια και λειτουργεί επιτυχώς μέχρι και σήμερα. Στόχος αρχικός ήταν η αξιοποίηση μεγάλου αριθμού αξιόλογων επιστημόνων διαφόρων ειδικοτήτων, που είχαν έρθει πρόσφατα από τη Ρωσία και άλλες χώρες. Η λύση που υιοθετήθηκε ήταν η ένταξη και συνακόλουθα αξιοποίηση τους στο επιχειρηματικό περιβάλλον, μέσω της σύστασης νέων εταιριών. Η διοίκηση του προγράμματος Incubator έχει κάποιο ποσοστό συμμετοχής στις νεοϊδρυθείσες επιχειρήσεις που εντάσσονται στο πρόγραμμα αυτό. Η συμμετοχή μίας επιχείρησης στο Incubator μπορεί να διαρκέσει μέχρι και 2 χρόνια. Από εκεί και πέρα η εταιρία θα κριθεί επιτυχής εάν και κατά την έξοδο από το πρόγραμμα θα μπορεί να συνεχίσει την λειτουργία της προσελκύοντας κεφάλαια.

Επίσης, το Ισραήλ ίδρυσε μια κρατική εταιρία η οποία θα λειτουργούσε ως fund of fund. Σκοπός του ήταν η χρηματοδότηση καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με την άντληση όμως και ξένης τεχνογνωσίας. Το κίνητρο που δόθηκε για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων και τεχνογνωσίας ήταν οι ευνοϊκοί όροι επαναγοράς του κρατικού μεριδίου σε ορίζοντα πενταετίας και στην τιμή κόστους. Οι χρηματοδοτήσεις των καινοτόμων αυτών δράσεων ήταν πολύ επιτυχείς και απέδωσαν υψηλές αποδόσεις. Το 90% των κεφαλαίων που επενδύονται σε venture capital είναι πλέον ξένα κεφάλαια.

Παράλληλα στο οικοσύστημα του Ισραήλ λειτουργεί και το Βιομηχανικό Κέντρο Έρευνας & Καινοτομίας (Matimop), το οποίο ασχολείται αποκλειστικά με διεθνείς δραστηριότητες. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το Βιομηχανικό Κέντρο Έρευνας & Καινοτομίας υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης και όχι στο Υπουργείο Παιδείας. Η βασική δραστηριότητα του Κέντρου αυτού είναι ο εντοπισμός διεθνών επιχειρήσεων που είναι διατεθειμένες να αναλάβουν μέρος του κινδύνου και να μοιραστούν από κοινού το project. Το Κέντρο δηλαδή λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος μεταξύ ισραηλινών επιχειρήσεων και αντίστοιχων διεθνών. Έχουν αναπτύξει μια βάση δεδομένων με καταχωρημένες Ισραηλινές εταιρίες και τις δραστηριότητες τους σε Έρευνα & Καινοτομία, η οποία είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του Matimop. Έτσι ξένες επιχειρήσεις μπορούν να βρουν εκεί αντίστοιχες Ισραηλινές με τις

οποίες θα τους ενδιέφερε να συνεργαστούν. Η βάση αυτή αξιοποιείται και από τους εμπορικούς ακολούθους του Ισραήλ ανά τον κόσμο.

7.3 Αρχές & άξονες πολιτικής

7.3.1 Διαμόρφωση Εθνικής Στρατηγικής

α. Εθνική Στρατηγική για την καινοτομία

Αποτελεί σημείο καίριας σημασίας η διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής, η οποία θα εξασφαλίσει και την απαραίτητη συνέχεια σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Για την ανάπτυξη της καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας στη Χώρα, προαπαιτείται η χάραξη εθνικής στρατηγικής για την καινοτομία.

Ο σχεδιασμός για την καθιέρωση θετικών προϋποθέσεων για την ενθάρρυνση της καινοτομίας πρέπει να στηρίζεται στην ιδέα ότι η **καινοτομία** δίνει λύσεις σε μια σημερινή ή μελλοντική **ανάγκη**, και δεν αποτελεί απλώς βελτιωμένη έκδοση υφιστάμενων λύσεων.

Σημαντικό τμήμα της εθνικής στρατηγικής για την καινοτομία θα πρέπει να αποτελεί ο τομέας των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ – ICT). Η καινοτομία θα πρέπει να καλλιεργηθεί κατά προτεραιότητα στον τομέα αυτό, καθώς και σε άλλους τομείς όπως η βιοτεχνολογία, η ενέργεια κλπ. Προτάχθηκε ο τομέας ΤΠΕ, αν και διατυπώθηκαν αντίθετες απόψεις, δεδομένου ότι οι ψηφιακές υποδομές επηρεάζουν και διευκολύνουν καθοριστικά και την ανάπτυξη των άλλων τομέων και είναι δυνατή η προσέλκυση νέων επενδύσεων για την ανάδειξη ιδιαίτερα των τομέων με συγκριτικό πλεονέκτημα π.χ. τουρισμός, αγροτικά προϊόντα, βιοτεχνολογία. Η κατεύθυνση είναι οι ΤΠΕ να αντιμετωπιστούν ως η νέα στρατηγική βιομηχανία για τη Χώρα.

Η επένδυση στην πληροφορική και στις επικοινωνίες επηρεάζει όλους τους τομείς της οικονομίας μιας χώρας και δρα ως υποστηρικτικός μηχανισμός μιας οικονομίας. Δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη για παράδειγμα στην ενέργεια εάν δεν υπάρχουν οι απαραίτητες εκσυγχρονισμένες δομές μέσω του τομέα Τ.Π.Ε. (ICT). Το κράτος πρέπει να επενδύσει στη δημιουργία μιας ψηφιακής υποδομής.

Η εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας μπορεί καλύτερα να βασιστεί σε ίδιους πόρους έτσι ώστε να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και αποφεύγοντας την εξαγωγή κεφαλαίων στο εξωτερικό, ενισχύοντας ταυτόχρονα και τις ελληνικές εταιρείες και την τεχνολογία τους.

β. Εθνική Στρατηγική για τη νεανική επιχειρηματικότητα

Η ενίσχυση και επέκταση της στρατηγικής για τη νεανική επιχειρηματικότητα, που χαράσσεται από το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την αντιμετώπιση του κοινά παραδεκτού προβλήματος της παρωχημένης επιχειρηματικής κουλτούρας, τόσο των επιχειρηματιών όσο και του τραπεζικού συστήματος.

Οι άξονες του σχεδιασμού αφορούν:

A. στη χρηματοδότηση των νέων επιχειρηματιών

B. στο ευνοϊκό περιβάλλον για τη νεανική επιχειρηματικότητα με θεσμικές παρεμβάσεις

Γ. στις παρεμβάσεις για την πληροφόρηση, ενημέρωση και δικτύωση των νέων επιχειρηματιών (πρόγραμμα Start up Greece)

γ. Μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και εξωστρέφεια

Η καθιέρωση ευνοϊκών συνθηκών για την ανάπτυξη της καινοτομίας στον επιχειρηματικό κόσμο επιτυγχάνεται με μέτρα και δράσεις, που εντάσσονται σε μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, όπως επιβεβαιώνεται και από την διεθνή εμπειρία. Εξαιρετικής σημασίας στοιχείο, που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την επεξεργασία των προτεινόμενων λύσεων είναι η εξωστρέφεια που οφείλει να διαθέτει η καινοτομική επιχειρηματικότητα, λόγω της παγκοσμιοποίησης και του εξ αυτής ανταγωνισμού και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, που αποτελεί μια μικρού μεγέθους αγορά.

Πέρα όμως από τη διαμόρφωση της εθνικής στρατηγικής, ακόμα πιο σημαντική, ειδικά στην Ελλάδα, είναι η υλοποίησή της, αφού αυτό τείνει να είναι το αδύνατο σημείο σχεδόν σε όλους τους τομείς της ελληνικής πραγματικότητας.

7.4 Πεδία παρέμβασης

7.4.1 Το οικοσύστημα χρηματοδότησης της καινοτομίας

Η δημιουργία και ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος χρηματοδότησης της καινοτομίας, προϋποθέτει αρκετούς παράγοντες για την επιτυχημένη λειτουργία του.

Λαμβάνοντας υπόψη την διεθνή εμπειρία διαπιστώνεται ότι ανάμεσα στα δύο οικοσυστήματα του Silicon Valley και του Yozma Fund υπάρχουν κάποια κοινά στοιχεία. Η βοήθεια του κράτους λειτούργησε καταλυτικά, κυρίως στο αρχικό στάδια. Ακόμα σημαντικό παράγοντα αποτέλεσε και ο φυσικός χώρος που φιλοξένησε το οικοσύστημα και στις δυο περιπτώσεις.

Η κρατική παρέμβαση θα πρέπει να εντοπιστεί στο αρχικό στάδιο θεσμοθέτησης και λειτουργίας του οικοσυστήματος, καθώς θα περιλαμβάνει και την οικονομική του υποστήριξη από το κράτος για εύλογο χρονικό διάστημα, έτσι ώστε να μπορέσει μετέπειτα να λειτουργήσει αυτόνομα με τις δυνάμεις της αγοράς. Περαιτέρω, το δημόσιο δεν θα πρέπει να έχει ενεργό ρόλο σε οποιαδήποτε επενδυτική απόφαση του venture capital.

7.4.2 Συντονισμός ψηφιακής πολιτικής

Από την εμπειρία της λειτουργίας του πρώτου τεχνολογικού πάρκου στην Ελλάδα (του πάρκου «Τεχνόπολις» στη Θεσσαλονίκη) διαπιστώνεται η πανσπερμία δράσεων ψηφιακού χαρακτήρα σε

πολλά Υπουργεία και αναδεικνύεται η ανάγκη για τον συντονισμό τους και τη σύνταξη ψηφιακής ατζέντας για την εθνική οικονομία.

7.4.3 Deal Flow – Επιχειρήσεις

Πρωταρχική προϋπόθεση για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι η αλλαγή της επιχειρηματικής κουλτούρας που έχει διαμορφωθεί έως τώρα στην Ελλάδα. Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να επιδιωχθεί η δημιουργία προτύπων επιχειρηματικότητας που ενισχύουν την εξωστρέφεια, δηλαδή την ανάπτυξη και εκτός των ελληνικών δεδομένων και να ενθαρρύνουν τους νέους να αναλάβουν επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι η απενοχοποίηση της αποτυχίας, θεωρώντας την ως απαραίτητο στάδιο για να φτάσει κάποιος και στην επιτυχία. Έτσι θα ενισχυθεί η ποιοτική επιχειρηματικότητα έναντι της ποσοτικής που κυριαρχεί τώρα στον ελληνικό χώρο.

Επίσης, θα ήταν χρήσιμο να δημιουργηθεί και να λειτουργήσει ο θεσμός των Business Angels, όπως στο μοντέλο του Silicon Valley, βοηθώντας τους νέους να ξεκινήσουν και αναπτύξουν επιχειρηματικές δραστηριότητες υλοποιώντας έτσι τις καινοτόμες ιδέες τους. Κατά τον τρόπο αυτό ενισχύεται η νέα γενιά επιχειρηματιών και οι μέντορές τους συμμετέχουν σε κάποιο ποσοστό στις νέες επιχειρήσεις.

Καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας παίζει και η πληροφόρηση, η ενημέρωση και η δικτύωση νέων επιχειρηματιών.

7.4.4 Ο ρόλος της Εκπαίδευσης

Στον επαναπροσδιορισμό της επιχειρηματικότητας η συμβολή της εκπαίδευσης της νέας γενιάς είναι μέγιστη.

➤ Η αλλαγή του επιχειρηματικού προτύπου θα πρέπει να υποστηριχτεί μέσα από την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με τη διοργάνωση βιωματικών παιχνιδιών για τους μαθητές όπου θα μπορούν να μάθουν πώς να φτιάξουν δικές τους εταιρείες, να κατασκευάσουν προϊόντα κ.α.

➤ Η καθιέρωση διαύλων ανάδειξης νέων ιδεών όπως για παράδειγμα ο πανελλήνιος διαγωνισμός καινοτομικών ιδεών, που σχεδιάζεται από το Υπουργείο Παιδείας και θα απευθύνεται σε φοιτητές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

7.4.5 Ερευνητικά Κέντρα – Πανεπιστήμια

Στον τομέα αυτό ουσιαστικά θα πρέπει να γίνουν σημαντικά βήματα έτσι ώστε να υπάρχει συνέχεια και σύγκλιση ανάμεσα στις έρευνες των Ιδρυμάτων και στις ανάγκες και κατευθύνσεις των αγορών στην Ελλάδα. Κρίνεται επιβεβλημένη η διασύνδεση των Πανεπιστημίων με την παραγωγή και δημιουργία δράσεων συνεργασίας Innovation Clusters μεταξύ ερευνητικών κέντρων, πανεπιστημίων και επιχειρήσεων.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι, μεταξύ άλλων ευρωπαϊκών κρατών, σε πολύ καλή σειρά στη δημοσίευση research papers (σύμφωνα με σχετική μελέτη INSEAD για το έτος 2010, η Ελλάδα καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στη συγκριτική αξιολόγηση), θα πρέπει να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις αξιοποίησης του ερευνητικού αποτελέσματος και της μετατροπής του σε επιχειρηματική δράση.

Η ένταξη της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας στο Υπουργείο Παιδείας θα συμβάλλει στη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την Έρευνα.

7.4.6 Χρηματοδότηση Venture Capital

Η καινοτομία σε αυτό τον τομέα για τα ελληνικά δεδομένα θα είναι να κατευθυνθούμε προς χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων σε early stage, pre-revenue και pre-product. Στην επίτευξη του στόχου αυτού βοηθάει πολύ και η ύπαρξη μεγάλων επιχειρήσεων, άρα κεφαλαίων.

Ο ανταγωνισμός πλέον είναι διεθνής. Για την εξασφάλιση ανάπτυξης θα πρέπει να δοθούν κίνητρα και αντισταθμιστικά οφέλη, όπως έγινε και στις δυο περιπτώσεις των οικοσυστημάτων Silicon Valley και Yozma Fund. Ενδεικτικά θα μπορούσε η παραγωγή των προϊόντων να μην επιβαρύνεται με ΦΠΑ, ή να υπάρχουν άλλα φορολογικά κίνητρα εν γένει.

Ως μέτρο σύγκλισης και με τις ευρωπαϊκές πρακτικές θα ήταν σημαντικό να δοθεί και στα ασφαλιστικά ταμεία η δυνατότητα να διαθέσουν έστω και ένα ελάχιστο ποσοστό του σε venture capital.

Οι κρατικές χρηματοδοτήσεις θα πρέπει να χρησιμοποιούν ένα διαφανή μηχανισμό αξιολόγησης, που θα λαμβάνει υπόψη έτσι τη μορφή των εταιριών που δέχονται αυτές τις επιδοτήσεις και τα καινοτομικά τους στοιχεία. Η χρηματοδότηση των προτάσεων θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την αντικειμενική αξιολόγηση υλοποίησης και βιωσιμότητας τους και όχι με σκοπό την απορρόφηση κονδυλίων σε δράσεις που δεν θα έχουν ουσιαστικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας μόνο και μόνο για την επίτευξη απορροφητικότητας.

Τα venture capital θα πρέπει να είναι διαθέσιμα και εκτός των ερευνητικών κέντρων γιατί η καινοτομία μπορεί να προέλθει και εκτός αυτών των χώρων, από ανεξάρτητους ιδιώτες που συνέλαβαν μια ιδέα και θέλουν να τη μετατρέψουν σε επιχειρηματική δράση. Θα πρέπει και αυτοί να έχουν πρόσβαση σε άλλους τρόπους χρηματοδότησεων πέραν του κλασσικού τραπεζικού συστήματος.

Τα ποσά που θα επενδυθούν μέσω των venture capitals θα πρέπει να είναι σε συνάρτηση με το αντίστοιχο deal flow που υπάρχει. Χρειάζεται χρόνος για ωριμάσουν και οι δυο πλευρές -κράτος και καινοτόμες επιχειρήσεις- , έτσι ώστε να προωθηθεί η αποτελεσματική επιχειρηματικότητα και όχι με γνώμονα την απορροφητικότητα των κονδυλίων όπως γινόταν έως τώρα.

Τέλος πολύ χρήσιμη θα ήταν η διασύνδεση των ελληνικών venture capital με ξένα funds, συμπεριλαμβανομένων και fund τα οποία διευθύνονται από στελέχη και επιχειρηματίες ελληνικής καταγωγής, ιδιαίτερα στη Silicon Valley, για την αξιοποίηση και μεταφορά τεχνογνωσίας, ειδικά στην αναγνώριση αξιόλογων τεχνολογικών projects. Και αντίστροφα με ένα τέτοιο τρόπο διασύνδεσης

επιτυγχάνεται και η πρόσβαση νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε νέες αγορές, δεδομένου ότι η ελληνική αγορά έχει περιορισμένες δυνατότητες σε σύγκριση με μια μεγαλύτερη αγορά όπως π.χ. των ΗΠΑ.

7.4.7 Χρηματιστήριο και Καινοτόμες Δράσεις

Το ελληνικό χρηματιστήριο πρότεινε να δημιουργήσει ένα δίκτυο διασύνδεσης venture capitals και μικρών τεχνολογικά καινοτόμων εταιρειών. Προς τούτο, τα στελέχη του χρηματιστηρίου θα πρέπει να εξοικειωθούν με την προσέγγιση μικρών εταιρειών που έχουν καλές προοπτικές ανάπτυξης και να τις φέρνουν σε επαφή με τα venture capitals ελληνικά ή ξένα, βοηθώντας τους έτσι να αναπτυχθούν και να πάνε στο επόμενο στάδιο.

Το χρηματιστήριο, με την σειρά του, ευελπιστεί ότι με τον τρόπο αυτό κάποιες από αυτές τις εταιρίες θα πετύχουν και θα μπορέσουν να ανέβουν στην κύρια αγορά, αποκομίζοντας από εκεί έσοδα.

Ακόμη προκειμένου να αναδειχτούν καινοτόμες ιδέες και επιχειρηματίες με πολύ καλά προϊόντα προτάθηκε η δημοσιότητα περιπτώσεων, κατά τις οποίες ο επιχειρηματίας βγαίνει ζωντανά στον αέρα για να παρουσιάσει το business plan που έχει, κάνοντας το έτσι γνωστό στο ευρύ επενδυτικό κοινό.

7.4.8 Ενίσχυση περαιτέρω δράσεων

- Ενίσχυση άτυπων πρωτοβουλιών όπως το “Open Coffee”.
- Υποστήριξη της ιστοσελίδας του Υπουργείου Ανταγωνιστικότητας “Start up Greece”, η οποία συγκεντρώνει την κατακερματισμένη πληροφορία που υπάρχει στο Διαδίκτυο σχετικά με το «επιχειρείν».

8. Συμπεράσματα και προτάσεις

8.1 Ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο

Όπως διαπιστώθηκε από όλους τους συμμετέχοντες στο εργαστήριο για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος **για πρώτη φορά γίνεται σήμερα μια συστηματική προσπάθεια να επιλυθούν τα προβλήματα και να αντιμετωπιστούν τα εμπόδια που έχουν σωρευτεί εδώ και πολλές δεκαετίες και τα οποία πραγματικά στραγγαλίζουν την όποια προσπάθεια για επενδύσεις και άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα.**

Τα εμπόδια αυτά, που καθλώνουν τη χώρα μας στην 109η θέση στη συγκριτική κατάταξη του Doing Business Report της Παγκόσμιας Τράπεζας, απορρέουν πράγματι από τη διατήρηση, για πάρα πολλά χρόνια, αναχρονιστικών ρυθμίσεων, ασφικτικών περιορισμών λόγω συντεχνιακών αγκυλώσεων, κρατικών μονοπωλίων και ακραίων στρεβλώσεων της δομής των αγορών.

Η άρση των κάθε είδους εμποδίων και η απελευθέρωση της επιχειρηματικότητας, είναι πραγματικά έργο εθνικής εμβέλειας και θα αποτελέσει μία από τις μεγαλύτερες μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει τα τελευταία 30 χρόνια στην Ελλάδα.

Η επιτυχής ολοκλήρωσή της θα άλλαζε, σε σύντομο χρονικό διάστημα, το χαρακτήρα και τις παραδοσιακές δομές της ελληνικής οικονομίας, ενώ θα είχε και μια εξαιρετικά σημαντική συνεισφορά στην αύξηση του εθνικού προϊόντος και της απασχόλησης, καθώς και στη βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας.

Σύμφωνα με μελέτες του IOBE αλλά και διεθνών ερευνητικών οργανισμών, **το άνοιγμα των αγορών και η κατάργηση των αναχρονιστικών εμποδίων στην επιχειρηματικότητα θα μπορούσε να επιφέρει μια αύξηση κατά περίπου 10% του Α.Ε.Π. σε ορίζοντα πενταετίας.**

Μεγάλο μέρος των παρεμβάσεων που πρέπει να γίνουν στον τομέα της επιχειρηματικότητας περιλαμβάνονταν στο αρχικό **Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής**, που συνάφθηκε με την τρόικα ΕΕ-ΕΚΤ-ΔΝΤ και στις αναθεωρήσεις του που ακολούθησαν. Θα πρέπει να επισημανθεί όμως ότι, ακόμα και αν δεν υπήρχε το Μνημόνιο, η προσπάθεια για άρση των εμποδίων στην επιχειρηματικότητα συνιστά μονόδρομο της οικονομικής πολιτικής οποιασδήποτε κυβέρνησης, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κρίση και να επανακτήσει η οικονομία τον αναπτυξιακό της δυναμισμό.

Πράγματι, σε μία περίοδο πολύπλευρης οικονομικής κρίσης, πρωταρχική σημασία έχει η διαμόρφωση και προώθηση ενός **σύγχρονου αναπτυξιακού οράματος**, ενός νέου δηλαδή αναπτυξιακού προτύπου απαλλαγμένου από τα βάρη και τις αγκυλώσεις του παρελθόντος, **που θα έχει ως κεντρικό στοιχείο την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και τη θεσμική και ρυθμιστική σύγκλιση με τις χώρες της Ευρωζώνης.**

8.2 Επαναρρύθμιση και αξιολόγηση επιπτώσεων νομοθετικών μεταβολών.

Μεταφορά τεχνογνωσίας

Στην κατεύθυνση αυτή – και με δεδομένο τον τεράστιο όγκο εμποδίων, αντικινήτρων και περιορισμών που έχουν διαχρονικά συσσωρευτεί – η Ελλάδα οφείλει να προχωρήσει σε ένα **εκτεταμένο πρόγραμμα απορρύθμισης και διαρθρωτικών αλλαγών** που θα μεταβάλουν ριζικά τον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας και τους κανόνες που διέπουν την επιχειρηματική δραστηριότητα.

Ανάλογα παραδείγματα προγραμμάτων ευρείας απορρύθμισης και απλοποίησης διαδικασιών υπάρχουν σε πολλές **χώρες του ΟΟΣΑ**. Η Αυστραλία, τη δεκαετία του 1990, εφήρμοσε ένα ευρύτατο πρόγραμμα απλοποίησης κανονιστικών διατάξεων και άρσης διοικητικών εμποδίων, το οποίο θεωρείται ιδιαίτερα επιτυχημένο, τουλάχιστον από την άποψη του ΟΟΣΑ. Ανάλογα βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση έχουν κάνει η Τουρκία, η Νότια Κορέα και το Μεξικό, από τα οποία θα μπορούσαμε επίσης να αντλήσουμε έμπνευση. Σημαντική εμπειρία στον τομέα αυτό διαθέτει και η Ολλανδία, η οποία, μετά από διεξοδικό επανέλεγχο και επανεξέταση του κανονιστικού πλέγματος του επιχειρείν, κατήργησε, με συνοπτικές διαδικασίες, μέσα σε ένα εξάμηνο 30 με 40% των νόμων, ρυθμίσεων και κανονιστικών διατάξεων που κρίθηκαν περιττές ή αντιπαραγωγικές.

Ο όρος απορρύθμιση (deregulation) προσλαμβάνει ενίοτε αρνητική χροιά. Στην πραγματικότητα, η απλοποίηση των διαδικασιών και η κατάργηση μη αναγκαίων νόμων, κανονιστικών ρυθμίσεων και άλλων κρατικών περιορισμών, δε συνιστά απορρύθμιση αλλά **επαναρρύθμιση** (re-regulation), είναι δηλαδή θέμα αναζήτησης της βέλτιστης ρύθμισης, χωρίς καμία έκπτωση στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

Από την άποψη αυτή, το ζητούμενο είναι ο **επαναπροσδιορισμός του ρόλου του κράτους και των σχέσεων του με την αγορά**, στην κατεύθυνση της συνέργειας και συμπληρωματικότητας των αμοιβαίων τους ρόλων.

Η κατάργηση των περιοριστικών ρυθμίσεων θα πρέπει, εξάλλου, να συμπεριλάβει την **αξιολόγηση (impact assessment)**, εφεξής, όλων των νόμων που άπτονται θεμάτων **επιχειρηματικότητας** με κριτήριο τις επιπτώσεις τους στην ανταγωνιστικότητα. Στα θέματα αυτά, απαιτείται η ανάληψη συντονιστικού ρόλου από ένα φορέα, είτε αυτός θα είναι μια Διϋπουργική Επιτροπή υπό την αιγίδα του Υπ.Π.Α.Α. είτε μια ειδική επιτροπή μικτής σύνθεσης με αντίστοιχες αρμοδιότητες –Regulatory Impact Assessment- στην οποία θα συμμετέχουν στελέχη δημοσίων υπηρεσιών, ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες και εκπρόσωποι φορέων των παραγωγικών τάξεων (ΣΕΒ, IOBE, Επιμελητήρια).

Με τον τρόπο αυτό, θα δημιουργηθεί ένα σύστημα **ανίχνευσης και ποσοτικοποίησης του ρυθμιστικού κόστους και του κόστους συμμόρφωσης**, ανά αγορά ή ανά τομέα, το οποίο θα αναλύεται στο στάδιο της διαβούλευσης, πριν δηλαδή ολοκληρωθεί η επεξεργασία και κατάθεση αντίστοιχου Σχεδίου Νόμου. Πρόκειται για μια πρακτική ευρέως διαδεδομένη σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα, στο πλαίσιο αυτό, **να συνάψει διακρατικές συμφωνίες με**

χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και χώρες ενδεχομένως εκτός Ε.Ε., και να συνεργαστεί με Διεθνείς Οργανισμούς (ΔΝΤ, ΟΟΣΑ, Παγκόσμια Τράπεζα) για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών.

8.3 Ανάγκη για ένα σταθερό νομικό πλαίσιο

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη υγιούς επιχειρηματικότητας και την προσέλκυση επενδύσεων είναι η **ύπαρξη ενός σταθερού, κατανοητού και προβλέψιμου νομικού πλαισίου**. Το ζήτημα που απασχολεί τους επενδυτές δεν είναι τόσο εάν οι φορολογικοί συντελεστές είναι 15% ή 20%. Οι επιχειρήσεις καλούνται να λάβουν αποφάσεις οι οποίες θα πρέπει να διασφαλίζουν την απόδοση των κεφαλαίων τους σε χρονικό ορίζοντα 3 έως 5 ετών. Από την άποψη αυτή, η ασφάλεια δικαίου, η σαφήνεια της νομοθεσίας και του τρόπου που εφαρμόζεται και η προβλεψιμότητα του θεσμικού πλαισίου αποτελούν καθοριστικό παράγοντα των επενδυτικών τους επιλογών.

Είναι προφανές ότι όταν οι νόμοι είναι ασαφείς και πολύπλοκοι και εφαρμόζονται αποσπασματικά, αυθαίρετα ή κατά το δοκούν, δημιουργείται ένα θερμοκήπιο ανάπτυξης της διαφθοράς.

Η **πολυπλοκότητα και ασάφεια που χαρακτηρίζει την ελληνική νομοθεσία είναι, δυστυχώς, παροιμιώδης**. Η Ελλάδα έχει γίνει η χώρα που παράγει σωρηδόν, για το παραμικρό ζήτημα, γνωματεύσεις καθηγητών Πανεπιστημίου. Ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα 10 ή 11 φορολογικά νομοσχέδια που ψηφίστηκαν τον τελευταίο χρόνο, συνολικής έκτασης 1800 περίπου σελίδων, τα οποία μάλιστα περιέχουν πλήθος παραπομπών σε άλλους νομούς και διατάξεις, ώστε ακόμα και η απλή ανάγνωση τους, και πολλών μάλλον η πρακτική εφαρμογή τους, εμφανίζεται ως εξαιρετικά πολύπλοκη και δυσχερής υπόθεση.

8.4 Εφαρμογή των νόμων και προβλήματα συναρμοδιότητας

Εξίσου σημαντικό εμπόδιο στην επιχειρηματικότητα, πέρα από τη δαιδαλώδη νομοθεσία, είναι και η αδυναμία εφαρμογής της. Το ελληνικό κράτος διακρίνεται, πράγματι, από μία **εξαιρετικά αυστηρή νομοθεσία**, αλλά και ταυτόχρονα από πολύ **χαμηλό βαθμό εφαρμογής της**.

Τα υπό ψήφιση Σχέδια Νόμου παραπέμπουν άλλωστε, πολύ συχνά, τη ρύθμιση σημαντικών λεπτομερειών σε μελλοντικά Προεδρικά Διατάγματα, Υπουργικές Αποφάσεις ή ερμηνευτικές εγκυκλίους, μεταθέτοντας την ουσιαστική έναρξη ισχύος τους στο απώτερο μέλλον.

Λόγω της μη ύπαρξης ενός δομημένου συστήματος ελέγχων, η εφαρμογή της νομοθεσίας εναπόκειται συχνά στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης η οποία αντιμετωπίζει άλλοτε σχολαστικά και άλλοτε πολύ ελαστικά την τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας και την επιβολή των προβλεπόμενων κυρώσεων.

Η κατάσταση μάλιστα περιπλέκεται όταν ανακύπτει θέμα συναρμοδιότητας και ιδιαίτερα όπου απαιτείται έκδοση **Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ)** δύο ή περισσότερων Υπουργείων. Όπως

υπογράμμισαν αρκετοί συμμετέχοντες, η προοπτική αναμονής σειράς ΚΥΑ για την υιοθέτηση εφαρμοστικών διατάξεων αποτελεί πραγματικό εφιάλη.

Το φαινόμενο της **συναρμοδιότητας** δεν αποτελεί εξ ανάγκης παθογένεια. Μία δημόσια πολιτική δεν περιορίζεται πάντοτε στα διοικητικά όρια ενός Υπουργείου. Από την άποψη αυτή, η συναρμοδιότητα είναι εγγενές χαρακτηριστικό των δημόσιων πολιτικών, ιδιαίτερα σε μείζονος σημασίας θέματα. Στη Ελλάδα όμως, εξαιτίας της συντεχνιακής διάρθρωσης του κράτους και των πελατειακών πρακτικών και αντιλήψεων, η πολιτική ηγεσία κάθε Υπουργείου επιδιώκει να επεκτείνει τις αρμοδιότητες της και να ικανοποιήσει τα «δικά της» στελέχη, εις βάρος πολλών φορές του επιδιωκόμενου κοινού στόχου.

Για να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα συναρμοδιότητας, θα πρέπει να μελετήσουμε τον τρόπο επίλυσης ανάλογων προβλημάτων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και να αντλήσουμε παραδείγματα καλών πρακτικών. **Οι συναρμόδιοι φορείς, με βάση τις αρχές της συνέργειας και συμπληρωματικότητας, πρέπει να εξοικειωθούν σε διυπουργικές συνεργασίες**, καταγράφοντας αναλυτικά το ρόλο και τη συνεισφορά εκάστου για την ολοκληρωμένη προσέγγιση και επίλυση του θέματος.

Στις προηγμένες ευρωπαϊκές χώρες, **η διοίκηση λειτουργεί τεχνοκρατικά και είναι στεγανοποιημένη από πολιτικές επιρροές και παρεμβάσεις**. Όταν υπάρχουν συναρμοδιότητες, ο επισπεύδων φορέας ασκεί ένα **συντονιστικό ρόλο** και έχει την ευθύνη του συνολικού σχεδιασμού και των τελικών χειρισμών, λειτουργεί δηλαδή ως project manager. Όποτε διαπιστώνονται αποκλίνοσες εκτιμήσεις, τριβές ή διαφωνίες μεταξύ των υπηρεσιών, το ζήτημα παραπέμπεται στο Συμβούλιο Υπουργών, όπου λαμβάνεται, χωρίς καμιά βραδύτητα, η τελική απόφαση.

8.5 Δομή και λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης

Η δομή και ο τρόπος λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης επηρεάζουν άμεσα το επιχειρηματικό περιβάλλον. Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει ότι το βασικό **πρόβλημα δεν είναι το μέγεθος αλλά η αποτελεσματικότητα του δημοσίου τομέα**. Παραδοσιακά, ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί στην Ελλάδα η διοίκηση δεν υπόκειται σε αξιολόγηση και δεν εμπεριέχει την έννοια του οριακού κόστους και του οριακού οφέλους.

Αυτό έχει ως συνέπεια να έχουμε σε κρίσιμους τομείς (π.χ. περιβαλλοντική αδειοδότησης υποστελεχωμένες υπηρεσίες και έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, ενώ σε άλλες υπάρχει πληθώρα ανενεργών υπαλλήλων.

Το οργανωτικό πρόβλημα είναι κατά βάση ζήτημα διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων. Αναφέρθηκε ότι το ελληνικό Δημόσιο έχει εξαιρετικό στελεχιακό δυναμικό. Το πρόβλημα είναι ότι **το σύνολο είναι χειρότερο από τα επιμέρους στελέχη του**. Αντίθετα, στις αναπτυγμένες χώρες η οργανωτική δομή και το διοικητικό σύστημα επιτρέπουν σε μέτρια στελέχη να επιτυγχάνουν ένα πολύ ικανοποιητικό αποτέλεσμα.

Η ελληνική διοίκηση λειτουργεί, κατά κανόνα, ως κλειστός γραφειοκρατικός μηχανισμός, περιχαρακωμένος στη διατήρηση των αρμοδιοτήτων και των κεκτημένων προνομίων του. Παράλληλα, το πολιτικοδιοικητικό σύστημα έχει την τάση να μεταφέρει τη λήψη αποφάσεων στην κορυφή. Οι φαινομενικά παντοδύναμοι πολιτικοί προϊστάμενοι κατακλύζονται έτσι από έναν τεράστιο όγκο διαχειριστικών αποφάσεων, γεγονός που τους εμποδίζει να επικεντρωθούν στη χάραξη στρατηγικής, ενώ παράλληλα προκαλείται συμφόρηση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, στην οποία μετέχει ένας μικρός αριθμός συνεργατών τους.

Ο συνολικός ανασχεδιασμός δομών και διοικητικών διαδικασιών είναι, συνεπώς, κρίσιμη παράμετρος για την ανάκτηση της εμπιστοσύνης και την αξιοπιστία των δημοσίων πολιτικών, δράσεων και υπηρεσιών. Η αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας και επάρκειας της διοίκησης προϋποθέτει τη δημιουργία ενός διοικητικού μηχανισμού με ικανότητα χάραξης, σχεδιασμού, έλεγχου και εφαρμογής πολιτικής και την αφύπνιση και αξιοποίηση του σημαντικού ανθρώπινου κεφαλαίου που διαθέτει.

Βασική κατεύθυνση θα πρέπει να είναι η αναδιοργάνωση όλου του ιστού της διοίκησης, **η διάσπαση και μεταφορά αρμοδιοτήτων (delegation) σε χαμηλότερο επίπεδο**. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται από την καθιέρωση της αρχής της **λογοδοσίας (accountability)** ώστε να μην οδηγεί σε χαώδη απορρύθμιση, διαφθορά και αυτόνομες ατζέντες. Οι δημόσιοι λειτουργοί οφείλουν να ενεργούν ως project managers, να είναι δηλαδή υπεύθυνοι για το έργο που επιτελούν, υπόλογοι απέναντι στους συναλλασσόμενους με τη διοίκηση και υποχρεωμένοι να επιτύχουν συγκεκριμένα μετρήσιμα αποτελέσματα.

Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητα αποτελούν:

- η διαμόρφωση καθορισμένων στόχων και δεικτών ανά φορέα και υπηρεσία
- η αξιοκρατική στελέχωση και λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών
- η διάχυση και εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών άλλων χωρών
- η αξιολόγηση των δημοσίων υπαλλήλων και ο προσδιορισμός της αμοιβής τους βάσει της απόδοσης τους σε καθορισμένους ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους
- η εισαγωγή ευέλικτων κινήτρων παραγωγικότητας στο δημόσιο τομέα
- η προώθηση της αριστείας και η ποσόστωση άριστης βαθμολόγησης ανά υπηρεσία
- η συνεχής επιμόρφωση των δημοσίων υπαλλήλων σε θέματα επιχειρηματικότητας
- η εξωτερική αξιολόγηση κάθε υπηρεσίας από τους συναλλασσόμενους με αυτήν και η διάχυση των αποτελεσμάτων της
- η επιβολή αυστηρών πειθαρχικών κυρώσεων σε περιπτώσεις διαφθοράς και ανικανότητας

8.6 Ανασχεδιασμός διοικητικών διαδικασιών

Οι δράσεις που αναφέρονται παραπάνω θα πρέπει να συνοδεύονται από μία ριζική ανατροπή στη λογική της οργάνωσης και στην καθημερινή λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών.

Στην Ελλάδα, η προστασία του δημοσίου συμφέροντος εξαντλείται, στο συγκεκριμένο πεδίο ευθύνης που έχει κάθε υπηρεσία, σε αυτό που ονομάζουμε **προληπτικό έλεγχο**, δηλαδή σε έλεγχο παραστατικών και όχι φυσικού αντικείμενου. Με τον τρόπο αυτό δουλεύει το Ελεγκτικό Συνέδριο, οι υπηρεσίες αδειοδότησης και το σύνολο του Δημοσίου. **Ο δειγματοληπτικός έλεγχος, ο έλεγχος κατά τη λειτουργία, ο ex-post έλεγχος είναι έννοιες σχεδόν άγνωστες στην ελληνική δημόσια διοίκηση.**

Κάθε διοικητική δομή δημιουργεί μία γραφειοκρατία για να δικαιολογεί την ύπαρξη της. **Η ελληνική διοίκηση υποκαθιστά την ανυπαρξία ελέγχων με πληθώρα αδειοδοτήσεων** και εξαντλεί την αυστηρότητα της στο σχολαστικό έλεγχο των όρων και προϋποθέσεων αδειοδότησης. Αυτό έχει οδηγήσει σε μια απίστευτη γραφειοκρατία, αφού **η Διοίκηση προσπαθεί να ελέγξει τα πάντα, διότι έτσι υποτίθεται ότι προστατεύει το δημόσιο χρήμα και το δημόσιο συμφέρον και καταλήγει τελικά να μην ελέγχει ουσιαστικά τίποτα.** Για παράδειγμα, έχουμε υιοθετήσει διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης για έργα και δραστηριότητες που δεν προβλέπονται από καμία κοινοτική νομοθεσία (με τα γνωστά βέβαια αποτελέσματα στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος).

Ο ανασχεδιασμός των διαδικασιών και του τρόπου λειτουργίας των υπηρεσιών θα πρέπει να συνεκτιμά και να συμπεριλαμβάνει τρεις βασικές διαστάσεις:

- τον αριθμό των βημάτων που απαιτούνται για την ολοκλήρωση μιας διαδικασίας,
- τον χρόνο που απαιτείται και
- το κόστος που συνεπάγεται η διεκπεραίωσή της.

Η **πραγματική απλούστευση των διαδικασιών** συνεπάγεται τη μετάβαση σε μια άλλη λογική η οποία υπαγορεύει κατάργηση ή εύκολη έκδοση αδειών και παράλληλα αυστηρό έλεγχο της τήρησης των προβλεπόμενων όρων και προϋποθέσεων, ο οποίος θα επισύρει ποινές που θα καθιστούν την παραβατικότητα ασύμφορη. Εξάλλου, ο διοικητικός μηχανισμός θα ήταν πολύ πιο φιλικός προς τις επιχειρήσεις και τους επενδυτές, εάν η έκδοση αδειών βασιζόταν σε συγκεκριμένες και σαφείς προδιαγραφές που δεν θα επιδέχονταν ερμηνείας από τις δημόσιες υπηρεσίες.

Η μετάβαση σε μια **φιλικότερη προς το επιχειρείν** δειγματοληπτικού τύπου προσέγγιση προϋποθέτει διοίκηση με ικανότητα σχεδιασμού, ελέγχου και επιβολής αποτρεπτικών κυρώσεων στους παραβάτες.

Βασικοί άξονες στην κατεύθυνση αυτή είναι:

- ο δραστικός **περιορισμός** των δραστηριοτήτων για τις οποίες απαιτείται **αδειοδότηση**
- η κωδικοποίηση προϋποθέσεων, η **τυποποίηση** προδιαγραφών και η εκπόνηση πρότυπων όρων
- η δημιουργία ενιαίου φορέα που θα λειτουργεί ως **αρχή μιας στάσης** (one stop shop) για την υποδοχή αιτήσεων επιχειρηματικής αδειοδότησης, ο οποίος θα στελεχώνεται από υπαλλήλους όλων των συναρμόδιων φορέων και υπηρεσιών

- η δημιουργία **on line διαδικασίας** για την υποβολή φακέλου και τη συνεχή παρακολούθηση (tracking) της διαδρομής του φακέλου και της πορείας της αδειοδότησης.
- η προσφυγή σε **εξωτερικούς πιστοποιημένους συνεργάτες (outsourcing)** για τον έλεγχο της συνδρομής των απαιτούμενων προϋποθέσεων και τη διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων (για να γίνει κατανοητό το όφελος και η αποσυμφόρηση της λειτουργίας των υπηρεσιών από την εισαγωγή παρόμοιας καινοτομίας, που εφαρμόζεται με επιτυχία σε πολλές χώρες, αρκεί να αναλογιστούμε το παράδειγμα των ΚΤΕΟ)
- καθιέρωση **ξεχωριστών σειρών διεκπεραίωσης** για υποθέσεις επιχειρηματικού ενδιαφέροντος στις δημόσιες υπηρεσίες (π.χ. ξεχωριστή σειρά προτεραιότητας για άδεια οικοδομής, ώστε μία σοβαρή επένδυση να μην έπεται της εξέτασης οικιστικών δραστηριοτήτων)
- ορισμός **«χειριστή φακέλου»** ως πρόσωπο μιας στάσης (η πρακτική αυτή έχει θεσμοθετηθεί σε χώρες όπως η Πορτογαλία και η Μ. Βρετανία)
- καθιέρωση και αυστηρή **τήρηση χρονικών ορίων** σε κάθε στάδιο των διαδικασιών αδειοδότησης και θέσπιση, κατά περίπτωση, ρήτρας άπρακτων προθεσμιών
- αξιοποίηση των νέων **τεχνολογιών** πληροφορικής και επικοινωνιών σε όλα τα στάδια ελέγχου και τήρησης των διαδικασιών
- θεσμοθέτηση κανονισμού de minimis, **ελαχιστοποίησης δηλαδή των απαιτούμενων δικαιολογητικών και ταχύρρυθμων διαδικασιών** σε περιπτώσεις ελάσσονος ενδιαφέροντος, είτε με όρους εγκατεστημένης ισχύος, είτε με όρους προϋπολογισμού του έργου
- **σύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων** των εμπλεκόμενων δημοσίων υπηρεσιών ώστε να αντλούν στοιχεία και να έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν από κοινού την πορεία της αδειοδότησης
- η **ηλεκτρονική διασταύρωση** των υποβαλλόμενων στοιχείων και δυνατότητα άντλησης στοιχείων διαθέσιμων από άλλες πηγές ώστε να μην χρειάζονται να υποβάλλονται ξανά τα ίδια στοιχεία.

8.7 Τοπική Αυτοδιοίκηση

Όπως επεσήμαναν πολλοί συμμετέχοντες, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην **Τοπική Αυτοδιοίκηση που λειτουργεί συχνά ανασχετικά στην προώθηση επιχειρηματικών και επενδυτικών πρωτοβουλιών**. Πολλά επενδυτικά σχέδια που είχαν θετική υποδοχή σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης, προσέκρουσαν τελικά σε **αντιδράσεις, κινητοποιήσεις και προσφυγές σε τοπικό επίπεδο**.

Στο επίκεντρο των αντιδράσεων βρίσκεται συνήθως ένα πλέγμα τοπικών μικροσυμφερόντων που αντιτάσσονται στη υλοποίηση επενδύσεων. Θέματα απαλλοτριώσεων, συντελεστών δόμησης, αλλαγής

χρήσεων γης και ο φόβος των κατοίκων ότι η υλοποίηση της επένδυσης θα οδηγήσει σε απαξίωση της ακίνητης περιουσίας τους αποτελούν συχνά το υπόβαθρο των αντιδράσεων.

Από τη φύση της, κάθε σημαντική επένδυση αναδιατάσσει το χάρτη οικονομικής δραστηριότητας και δημιουργεί νέες επιχειρηματικές ισορροπίες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Τοπικοί αιρετοί άρχοντες και σημαίνοντες ντόπιοι επιχειρηματίες αισθάνονται, ενδεχόμενα, ότι απειλείται ο έλεγχος της περιοχής και η πρωτοκαθεδρία τους. Επιπλέον, μία όχι αμελητέα μερίδα από αιρετούς εκπροσώπους της αυτοδιοίκησης στερείται παντελώς οικονομικής παιδείας και λειτουργεί με αναχρονιστικά στερεότυπα, αντιμετωπίζοντας επιφυλακτικά ή και εχθρικά κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα.

Αντίστοιχα, οι τοπικές δημόσιες υπηρεσίες δεν διαθέτουν, κατά κανόνα, υψηλής στάθμης στελεχιακό δυναμικό, εφάμιλλο με το υπάρχον στις κεντρικές υπηρεσίες. Τοπικά στελέχη υπηρεσιών του Δημοσίου (πολεοδομίες, αρχαιολογία, υπηρεσίες αδειοδότησης) συνδέονται και επηρεάζονται από κατεστημένα τοπικά συμφέροντα ή υποκινούνται αδιαφανή και αθέμιτα κίνητρα, επιδιώκοντας να προσποριστούν οικονομικά οφέλη. Όλα αυτά οδηγούν αρκετές φορές στη αύξηση του κόστους και του χρόνου υλοποίησης της επένδυσης ή ακόμα και στην ακύρωση της.

Με δεδομένο ότι περισσότερα επενδυτικά σχέδια πραγματοποιούνται στην περιφέρεια, οι τοπικές αρχές και τα στελέχη των περιφερειακών υπηρεσιών οφείλουν να συνειδητοποιήσουν τα ευεργετικά αποτελέσματα των επενδύσεων στην απασχόληση, την αύξηση του εισοδήματος και την αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας και να πρωταγωνιστήσουν στην προβολή των πλεονεκτημάτων της περιφέρειας τους, στην παροχή κινήτρων για εγκατάσταση επιχειρήσεων και στην προσέλκυση νέων επενδύσεων.

Στο πλαίσιο της διοικητικής αποκέντρωσης που εισήγαγε το πρόγραμμα Καλλικράτης το Ε.Κ.Δ.Δ.Α. σε συνεργασία με το ΥΠΑΑ και θεσμικούς φορείς των παραγωγικών τάξεων, θα μπορούσε να συμβάλει **στη μεταφορά καλών πρακτικών άλλων ευρωπαϊκών χωρών και στην επιμόρφωση σε θέματα επιχειρηματικότητας και επενδύσεων των αιρετών εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και στελεχών δημοτικών υπηρεσιών και αποκεντρωμένων διοικήσεων.**

8.8 Δικαιοσύνη

Η βραδύτητα στην απονομή δικαιοσύνης αναφέρεται ως ένας από τους κυριότερους αποτρεπτικούς παράγοντες στην προσέλκυση επενδύσεων στη χώρα μας. Πράγματι, η προοπτική δικαστικής εκκρεμότητας για 8 , 10 ή και 12 χρόνια αποθαρρύνει κάθε σοβαρό επενδυτή. Για τους ξένους, ιδιαίτερα, εταίρους μας, ο χρόνος εκδίκασης των υποθέσεων στα ελληνικά δικαστήρια αγγίζει, όπως αναφέρθηκε, τα όρια της αρνησιδικίας.

Απέναντι σε χώρες με νομικό πολιτισμό γρήγορο, σαφή, και αποτελεσματικό, η χώρα μας παρουσιάζει ένα πολύ σημαντικό ανταγωνιστικό μειονέκτημα. Η **βραδύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης** αντιβαίνει στις επιθυμίες των δυνητικών επενδυτών για καθαρούς όρους και σαφή

χρονικά πλαίσια στην υλοποίηση των σχεδίων και συνεπάγεται πρόσθετες επιβαρύνσεις σε κόστος και χρόνο και αδυναμία επιχειρηματικού προγραμματισμού.

Στην Ελλάδα, όπως ελέγχθη, κάθε πολίτης μπορεί να προσφύγει στο Συμβούλιο της Επικρατείας, πληρώνοντας ένα παράβολο 450 ευρώ, και να σταματήσει επ' αόριστο μια επένδυση 450 εκατ. Ευρώ. Αυτό δεν συμβαίνει σε καμία άλλη αναπτυγμένη χώρα.

Όπως προκύπτει από έρευνες διεθνών οργανισμών, **η ασφάλεια δικαίου και ένα σταθερό θεσμικό πλαίσιο** είναι το πρώτο κριτήριο στην επιλογή επενδυτικού προορισμού. Το περίπλοκο νομικό σύστημα αποτελεί, αναμφισβήτητα ένα από τους λόγους που συντελούν στη βραδύτητα των δικαστικών αποφάσεων. Η έλλειψη μηχανοργάνωσης των δικαστηρίων, η απουσία αξιολόγησης και ο μη καταλογισμός ευθυνών σε περιπτώσεις αδικαιολόγητης καθυστέρησης στην έκδοση αποφάσεων συντηρούν, επίσης, την απαράδεκτη αυτή κατάσταση.

Εξίσου σημαντικό πρόβλημα όμως είναι η **έλλειψη οικονομικής κατάρτισης των δικαστών που εκδικάζουν υποθέσεις επιχειρηματικού ενδιαφέροντος**. Δικαστές που έχουν νομική αποκλειστικά παιδεία, δεν διαθέτουν προσλαμβάνουσες παραστάσεις ώστε να αντιληφθούν επακριβώς το αντικείμενο και δαπανούν υπερβολικό χρόνο μέχρι να υπεισέλθουν στην ουσία της υπόθεσης.

Για να βελτιωθεί η απονομή της δικαιοσύνης θα πρέπει είτε να δημιουργηθούν τμήματα των δικαστηρίων εξειδικευμένα σε επιχειρηματικά θέματα, ή έστω να προβλεφθεί η ανάθεση υποθέσεων επιχειρηματικού ενδιαφέροντος σε δικαστές με οικονομική κατάρτιση. Στο πλαίσιο αυτό, **το Ε.Κ.Δ.Δ.Α., σε συνεργασία με το ΥΠΑΑ και τη Σχολή Δικαστών θα μπορούσε να συμβάλει με ταχύρρυθμα σεμινάρια στην επιμόρφωση των δικαστών ώστε να γίνουν πιο αποδοτικοί στη διεκπεραίωση υποθέσεων οικονομικού χαρακτήρα**.

Η διαμεσολάβηση και η διαιτησία είναι ένα άλλο σημαντικό εργαλείο για τη μείωση της δικαστικής ύλης. Η διαμεσολάβηση επιτρέπει πολλές φορές να εξευρεθούν λύσεις ικανοποιητικές και για τις δύο πλευρές (win –win situations) με πολύ πιο γρήγορο και αποτελεσματικό τρόπο. Στην προοπτική αυτή, η αξιοποίηση και ενεργοποίηση του Ελληνικού Κέντρου Διαμεσολάβησης θα αποτελούσε μια ιδιαίτερα θετική εξέλιξη.

8.9 Συνήγορος της επιχείρησης και θεσμοθέτηση νέων μορφών διαλόγου

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του ελληνικού συστήματος διακυβέρνησης είναι η **έλλειψη αντίρροπων εξουσιών (checks and balances)**. Με δεδομένο το αντίξοο περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις, **προτάθηκε η δημιουργία Ανεξάρτητης Αρχής - του Συνηγόρου της Επιχείρησης** - που θα αναλάβει την προάσπιση των συμφερόντων των επιχειρήσεων έναντι όλων των κρατικών οργάνων και υπηρεσιών. Αντίστοιχοι θεσμοί λειτουργούν, όπως αναφέρθηκε, σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες.

Επίσης, από άλλους συμμετέχοντες και κυρίως από ξένους εμπειρογνώμονες προτάθηκε η εισαγωγή του θεσμού του **«Διαμεσολαβητή του Επενδυτή» (ombudsman)**, στο πρότυπο του θεσμού

του τραπεζικού διαμεσολαβητή. Ο οργανισμός Invest in Greece που έχει ως αρμοδιότητα την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, θα μπορούσε ίσως να αναλάβει αντίστοιχες πρωτοβουλίες.

Εκείνο, ωστόσο, που προέχει - στο πλαίσιο μάλιστα του Σχεδίου Δράσης για την φιλική στην επιχειρηματικότητα Ελλάδα - και θα αποτελέσει ένα πραγματικά καινοτόμο στοιχείο στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα.

Είναι η **θεσμοθέτηση διαρκούς διαλόγου** με του θεσμικούς εκπροσώπους των παραγωγικών τάξεων ώστε να αναπτυχθεί σταδιακά συναντίληψη, συνέργεια και συντονισμός δράσης μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων μερών. Ένα μόνιμο όργανο όπως το **Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας** θα ήταν, ενδεχομένως η κατάλληλη δομή για να αναπτυχθεί ο διάλογος κράτους- επιχειρήσεων κατά τρόπο μεθοδικό και οργανωμένο. Η ανάπτυξη νέων μορφών κοινωνικού και εταιρικού διαλόγου αποτελεί πράγματι πάγια απαίτηση το επιχειρηματικού κόσμου προκειμένου να έχει πιο ενεργή και ουσιαστική συμμετοχή στη προώθηση πολιτικών για την άρση εμποδίων στην επιχειρηματικότητα, την απελευθέρωση των αγορών, την παροχή επενδυτικών κινήτρων και την παρακολούθηση της εφαρμογής των προτεινόμενων δράσεων.

8.10 Ανάδειξη μίας νέας επιχειρηματικής κουλτούρας

Last but not least, εξέχουσα θέση ανάμεσα στους παράγοντες που συντελούν στη διαμόρφωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος κατέχει το **σημαντικό έλλειμμα επιχειρηματικής κουλτούρας στην Ελλάδα**. Προέρχεται κυρίως από την περιορισμένη σε έκταση αλλά και σε ποιότητα, εκπαίδευση που λαμβάνουν οι νέοι σε αυτό το πεδίο. Το έλλειμμα διευρύνεται από την έλλειψη εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου, όχι μόνο για τους εργαζόμενους, αλλά και για τους επιχειρηματίες. Η - συνήθως απατηλή- αίσθηση επάρκειας γνώσεων και δεξιοτήτων του αυτοδίδακτου, δεν επαρκεί στις περισσότερες των περιπτώσεων για να αντιμετωπίσει το πλήθος των ραγδαίων αλλαγών σε οποιαδήποτε παραγωγική διαδικασία που προκαλούνται και διαχέονται από την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας.

Η **χαμηλού επιπέδου επιχειρηματική κουλτούρα** αντικατοπτρίζεται με τον πλέον έντονο τρόπο στα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, όπως αυτά προκύπτουν από την **ετήσια έρευνα του Global Entrepreneurship Monitor**, η οποία διεξάγεται στη χώρα μας από το I.O.B.E.. Σύμφωνα με αυτή, τα **έξι βασικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα που παρεμποδίζουν την ανάπτυξή της είναι:**

- α) η εκτίμηση ότι σπανίζουν οι επιχειρηματικές ευκαιρίες,
- β) ο προσανατολισμός των νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών προς την τελική κατανάλωση,
- γ) ο κεντρικός ρόλος της οικογένειας στη χρηματοδότηση νέων εγχειρημάτων, δ) ο μεγάλος φόβος της αποτυχίας,
- ε) η ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού συστήματος και
- στ) η αμφίθυμη στάση της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στην επιχειρηματικότητα.

Σχεδόν όλα, με εξαίρεση το πρώτο, αποτελούν απότοκα είτε της έλλειψης **επιχειρηματικής κουλτούρας**, είτε του χαμηλού της επιπέδου.

Σημαντικό μερίδιο της ευθύνης για το χαμηλό επίπεδο επιχειρηματικής κουλτούρας έχουν και οι ίδιες οι επιχειρήσεις. Όπως ήδη αναφέρθηκε, το **99,6% των επιχειρήσεων** που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα είναι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που **δεν διαθέτουν δομή, οργάνωση και τεχνογνωσία σύγχρονου management**. Επιπλέον, ο επιχειρηματικός κόσμος έχει τις δικές του παθογένειες, διότι αναπτύχθηκε, όπως ελέχθη χαρακτηριστικά, σε «ένα καράβι που ήταν σάπιο». Άρα, εξ ορισμού, έπρεπε να προσαρμοστεί για να επιβιώσει δίπλα σε ένα μεγάλο ασθενή που λέγεται ελληνικό Δημόσιο.

Πολλές, δυστυχώς, ελληνικές επιχειρήσεις αποτυπώνουν τα σαθρά θεμέλια πάνω στα οποία στηρίχθηκε μεγάλο μέρος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στη χώρα μας, όπως

- η ενδημική φοροδιαφυγή,
- το υψηλό ποσοστό ανασφάλιστης εργασίας,
- η υπερβολική εξάρτηση από τις – συχνά αδιαφανείς- συναλλαγές με το Δημόσιο,
- οι παντός είδους αθέμιτες πρακτικές,
- η ευκαιριακή και κοντόφθαλμη επιχειρηματική συμπεριφορά.

Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος συνδέεται άρρηκτα με την ανάδειξη μίας νέας επιχειρηματικής κουλτούρας και την ενίσχυση της υγιούς επιχειρηματικότητας, η οποία καλείται να σφυρηλατήσει ένα καινούργιο πρότυπο υγιούς, καινοτόμου και κοινωνικά υπεύθυνης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

9. ΣΧΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΡΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΙΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ	ΑΡΜΟΔΙΑ ΟΡΓΑΝΑ / ΦΟΡΕΙΣ
Ι. Περιβαλλοντική Αδειοδότηση	1. Σύντμηση προθεσμιών – Καθιέρωση ανωτάτων ορίων	ΥΠΕΚΑ
	2. Δραστική μείωση περιπτώσεων στις οποίες απαιτείται περιβαλλοντική αδειοδότηση	ΥΠΕΚΑ
	3. Ηλεκτρονική παρακολούθηση της πορείας της αδειοδότησης	ΥΠΕΚΑ
	4. Διαδικτυακή υποβολή φακέλων αίτησης αδειοδότησης	ΥΠΕΚΑ
	5. Κατάργηση συνυπογραφών για θέματα περιβαλλοντικής αδειοδότησης	ΥΠΕΚΑ
	6. Ενίσχυση σώματος επιθεωρητών περιβάλλοντος με εξειδικευμένο στελεχιακό δυναμικό και πιστοποιημένους ιδιώτες επιθεωρητές	ΥΠΕΚΑ
	7. Ορισμός «χειριστή φακέλων» ως «πρόσωπο μιας στάσης»	ΥΠΕΚΑ
	8. Καθιέρωση «περιβαλλοντικής ταυτότητας» κάθε επιχείρησης στην οποία θα καταγράφονται όλα τα σχετικά δεδομένα	ΥΠΕΚΑ
	9. Συνοπτική επανεξέταση φακέλου περιβαλλοντικής αδειοδότησης σε περίπτωση τροποποιήσεων ή σσονος σημασίας	ΥΠΕΚΑ
	10. Δημιουργία Συντονιστικού οργάνου που θα λειτουργεί ως one stop shop για αδειοδοτήσεις	ΥΠΕΚΑ
	11. Επιτάχυνση δημιουργίας δασολογίου και κτηματολογίου /καθορισμός χρήσεων γης	ΥΠΕΚΑ
	12. Εκπόνηση σαφών και συγκεκριμένων προδιαγραφών για Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων	ΥΠΕΚΑ
	13. Προκαταρκτικός προσδιορισμός περιβαλλοντικών απαιτήσεων (scoring)	ΥΠΕΚΑ
	14. Δημιουργία υπηρεσίας μιας στάσης –one stop shop –για υποδοχή φακέλων περιβαλλοντικής αδειοδότησης	ΥΠΕΚΑ
	15. Δημιουργία on line διαδικασίας για την υποβολή φακέλου και τη συνεχή παρακολούθηση (tracking) της διαδικασίας αδειοδότησης	ΥΠΕΚΑ
	16. Ψηφιοποίηση των διαδικασιών αρχαιολογικών εγκρίσεων	ΥΠΕΚΑ
	17. Στελέχωση υπηρεσιών αδειοδότησης με εξειδικευμένο προσωπικό	ΥΠΕΚΑ
	18. Θέσπιση γενικών πολεοδομικών και περιβαλλοντικών κανονισμών για τους όρους οροθέτησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που θα ισχύουν στο σύνολο της χώρας	ΥΠ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΥΠΑΑ

		ΥΠΕΚΑ ΥΠΕΚΑ
II. Άδεια λειτουργίας και εγκατάσταση επιχειρήσεων	1. Αντικατάσταση προληπτικών ελέγχων (έλεγχοι παραστατικών)με ελέγχους στη φάση λειτουργίας της επένδυσης	ΥΠΑΑ
	2. Καθιέρωση και αυστηρή τήρηση χρονικών ορίων σε κάθε στάδιο των διαδικασιών αδειοδότησης και θέσπιση, κατά περίπτωση, ρήτρας άπρακτων προθεσμιών	ΥΠΑΑ
	3. Αντικατάσταση υποχρέωσης υποβολής δικαιολογητικών από Υπεύθυνη Δήλωση με αυστηρό έλεγχο σε μεταγενέστερο διάστημα της συνδρομής των απαιτούμενων προϋποθέσεων για λειτουργία /εγκατάσταση επιχειρήσεων	ΥΠΑΑ
	4. Αξιοποίηση διαθέσιμων πόρων από ιδιωτικό τομέα (outsourcing)για πραγματοποίηση ελέγχων	ΥΠΑΑ
	5. Δημοσιοποίηση και διαφάνεια κατά το πρότυπο του συστήματος «Διαύγεια» όλων των διαδικασιών έκδοσης πιστοποιητικών, διενέργειας ελέγχων, αδειοδότησης	ΥΠΑΑ
	6. Παράταση ισχύος απαιτούμενων δικαιολογητικών ώστε να καλύπτουν τον απαραίτητο χρόνο χορήγησης της αδειοδότησης	ΥΠΑΑ
III. Διευκόλυνση Επιχειρηματικότητας	1. Καθιέρωση ξεχωριστών σειρών διεκπεραίωσης για υποθέσεις επιχειρηματικού ενδιαφέροντος στις δημόσιες υπηρεσίες	ΥΠΑΑ ΥΠΕΚΑ
	2. Ενθάρρυνση και κινητροδότηση καινοτόμου και νεανικής επιχειρηματικότητας	ΥΠΑΑ
	3. Καταπολέμηση αναχρονιστικών αντιλήψεων για την επιχειρηματικότητα με συνεχή εκπαίδευση και επιμόρφωση δημοσίων λειτουργών και στελεχών τοπικής αυτοδιοίκησης	ΥΠΑΑ ΥΠΟΟ ΕΚΔΔΑ
	4. Διοργάνωση καινοτόμων εργαστηρίων επίλυσης προβλημάτων από το Ε.Κ.Δ.Δ.Α. ανά τομέα παραγωγικής δραστηριότητας	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ. ΕΚΔΔΑ
	5. Κωδικοποίηση και ποσοτικοποίηση δεικτών ανταγωνιστικότητας βάσει διεθνών προτύπων.	ΥΠΑΑ
	6. Συστηματική επανεξέταση και κατάργηση των μη αναγκαιών νόμων, κανονιστικών ρυθμίσεων και άλλων κρατικών περιορισμών στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας	ΥΠΑΑ ΥΠΟΟ ΥΠΕΚΑ
	7. Εκσυγχρονισμός υποδομών και ηλεκτρονική οργάνωση Τελωνείων ,απλοποίηση διαδικασιών, μείωση κόστους εκτελωνισμού	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ. ΥΠΟΟ

	8. Καθιέρωση ευρωπαϊκού SME Test για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	ΥΠΑΑ
	9. Αξιοποίηση καλών πρακτικών ευρωπαϊκών και τρίτων χωρών	ΥΠΑΑ
	10. Ανάρτηση και ελεύθερη πρόσβαση δημοσίων δεδομένων και πληροφοριών	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	11.Επιμόρφωση δημοσίων υπαλλήλων σε θέματα επιχειρηματικότητας	ΥΠΑΑ ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	12.Μείωση φυσικής επαφής επιχειρήσεων – δημοσίων υπηρεσιών	
	13. Θεσμοθέτηση διαδικασιών διαβούλευσης με φορείς των παραγωγικών τάξεων ώστε να έχουν ενεργό συμμετοχή στην ανάπτυξη πολιτικών άρσης εμποδίων, βελτίωση λειτουργίας αγορών, παροχής κινήτρων και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας	ΕΚΔΔΑ ΥΠΑΑ
	14. Ανασχεδιασμός διοικητικών διαδικασιών στις υπηρεσίες αδειοδότησης	ΥΠΑΑ
	15.Βελτίωση υποδομών αποθήκευσης και διακίνησης προϊόντων, παροχή κινήτρων για ανάπτυξη υπηρεσιών logistics	ΥΠΕΚΑ
	16.Απλοποίηση προϋποθέσεων αδειοδότησης, έμφαση στο δειγματοληπτικό έλεγχο ex post	ΥΠΑΑ ΥΠΕΚΑ
		ΥΠΑΑ
IV. Επενδύσεις	1.Επιτάχυνση της υλοποίησης συνοδευτικών διαδικασιών για νομοθετημένα χωροταξικά σχέδια	ΥΠΕΚΑ
	2.Ταχεία επίλυση νομικών ζητημάτων που ανακύπτουν από αλλαγή χρήσεων γης	ΥΠΕΚΑ ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
	3.Αντιμετώπιση προβλημάτων συναρμοδιότητας με ανάθεση καθηκόντων συντονισμού (Project manager) στον καθ' ύλη αρμόδιο φορέα κατά τα πρότυπα κρατών –μελών της Ε.Ε.	ΥΠ. Δ.Μ.Η.Δ. ΥΠΑΑ
	4.Αξιοποίηση βάσης δεδομένων για ομογενείς επιχειρηματίες της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού	ΥΠΕΞ
	5. Απλούστευση φορολογικής νομοθεσίας	ΥΠΟΟ
	6.Δημιουργία υπηρεσίας προσέλευσης επενδύσεων και ανάπτυξης επιχειρηματικότητας σε όλες τις περιφέρειες και αποκεντρωμένες διοικήσεις	ΥΠ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
	7.Χάραξη συνεκτικής και μακροχρόνιας επενδυτικής πολιτικής και δημιουργία αναγκαίων υποδομών σε τομείς προτεραιότητας	ΥΠΑΑ ΥΠΟΟ ΥΠ. ΜΕΤΑΦ. ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ
	8. Δημιουργία ειδικής επιτροπής με τη συμμετοχή εκπροσώπων των παραγωγικών τάξεων για εντοπισμό αντικινήτρων και εμποδίων στην επιχειρηματικότητα που περιέχονται σε νέα Σχέδια Νόμου (Regulatory Impart Assessment)	ΥΠΑΑ ΥΠΟΟ ΥΠ. Δ.Μ.Η.Δ.
	9.Αναθεώρηση νομοθετικού πλαισίου για προστασία διανοητικής ιδιοκτησίας	ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

	10.Δημιουργία ειδικών συνοδευτικών υπηρεσιών που θα προωθούν την τεχνολογικών καινοτομία	ΥΠΑΑ
	11.Ενδυνάμωση και θεσμική θωράκιση του Invest in Greece ως φορέα υποδοχής και εξυπηρέτησης των ξένων επενδυτών	ΥΠΑΑ Invest in Greece
	12.Εισαγωγή του θεσμού του Συνηγόρου ή «Διαμεσολαβητή του Επενδυτή»(ombudsman)στο πρότυπο αναλόγων θεσμών που λειτουργούν σε άλλες χώρες	ΥΠΑΑ ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
	13.Αξιοποίηση της ετήσιας έκθεσης Doing Business, της παγκόσμιας τράπεζας , συντονισμός ενεργειών για αναβάθμιση της θέσης της Ελλάδας στη συγκριτική κατάταξη της Έκθεσης	ΥΠΑΑ ΥΠΟΟ
	14. Δημιουργία ειδικών Γραφείων που θα παρέχουν διευκολύνσεις και ειδικές υπηρεσίες σε δυνητικούς ξένους επενδυτές	ΥΠΑΑ
	15. Ολοκλήρωση χωροταξικών σχεδίων με επίσπευση τις προωθήσεις των συνοδευτικών και υποστηρικτικών δράσεων	ΥΠΑΑ
	16.Δημιουργία βάσης γεωχωρικών δεδομένων	ΥΠΑΑ ΥΠΕΚΑ ΥΠΕΚΑ
V. Ανασχεδιασμός δομών και διοικητικών διαδικασιών	1.Δημιουργία data rooms και θεματοφυλάκων διαχείρισης πληροφοριών στα οποία θα έχουν πρόσβαση όλες οι δημόσιες υπηρεσίες	ΥΠ. Δ.Μ.Η.Δ.
	2.Οδηγός Συμπεριφοράς στη Δημόσια Διοίκηση	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	3.Αξιοκρατική στελέχωση δημόσιας διοίκησης	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
VI. Βελτίωση λειτουργίας των αγορών	1.Ριζική αναμόρφωση αγορανομικού κώδικα	Γ.Γ. ΕΜΠΟΡΙΟΥ
	2.Ενίσχυση υπηρεσιών Επιθεώρησης Εργασίας για καταπολέμηση αδήλωτης απασχόλησης	ΥΠ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ
	3.Εφαρμογή Ν.3899/2010 για αντιμετώπιση ακαμψίας στην αγορά εργασίας	ΥΠ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ
	4.Απλοποίηση διαδικασίας έκδοσης αδειών εξαγωγής	ΥΠΟΟ
	5.Απελευθέρωση κλειστών επαγγελματιών κατάργηση γεωγραφικών περιορισμών, διοικητικά καθορισμένου αριθμού αδειών, καθορισμού αμοιβών ή ποσοστού κέρδους	ΥΠΟΟ
	6. Ενσωμάτωση και εφαρμογή κοινοτικής Οδηγίας για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	ΥΠΟΟ
	7.Ενίσχυση αποτελεσματικότητας ελεγκτικών μηχανισμών Διακρατικές συμφωνίες συνεργασίες με αναπτυγμένες χώρες και διεθνείς οργανισμούς υιοθέτηση καλών πρακτικών ευρωπαϊκών χωρών	ΥΠΟΟ ΥΠΑΑ

	για την καταπολέμηση παραοικονομίας, παραεμπορίου, λαθραίας διακίνησης αγαθών και προϊόντων απομίμησης	
	8.Τεκμηρίωση και έλεγχος ενδοομικών συναλλαγών και transfer pricing	Γ.Γ. ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΥΠΑΑ
	9. Στήριξη και θεσμική αναβάθμιση καταναλωτικού κινήματος ως αντίβαρου στην ολιγοπωλιακή δομή και τις κερδοσκοπικές τάσεις των αγορών	ΥΠΑΑ
	10. Αντιμετώπιση πολυδιάσπασης αρμοδιοτήτων του ελεγκτικού μηχανισμού, συντονισμός και βελτίωση επικοινωνίας επιμέρους ελεγκτικών οργάνων	ΥΠΑΑ
	11. Ενιαία πύλη εισόδου καταγγελιών για αθέμιτες πρακτικές	ΥΠΟΟ Γ.Γ. ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΥΠΑΑ
VII. Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση	1. Ηλεκτρονική σύνδεση υπηρεσιών του Δημοσίου , ηλεκτρονική διασταύρωση των υποβαλλόμενων στοιχείων επιχειρήσεων	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	2.Δυνατότητα άντλησης στοιχείων διαθέσιμων από άλλες πηγές ώστε να μην υποβάλλονται ξανά από ενδιαφερόμενη επιχείρηση	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	3.Άμεση υιοθέτηση και εφαρμογή τεχνικών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	4. Συνεργασία δημοσίων φορέων για ανταλλαγή στοιχείων / δεδομένων για συγκεκριμένες χρήσεις	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	5. Δημιουργία ενιαίου θεματικού κόμβου για την ηλεκτρονική υποβολή στατιστικών στοιχείων από τις επιχειρήσεις	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ. ΥΠΑΑ
VIII. Απονομή Δικαιοσύνης	1.Ταχύρρυθμη επιμόρφωση με ειδικά σεμινάρια δικαστικών λειτουργών σε θέματα επιχειρηματικού ενδιαφέροντος	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ. ΥΠΑΑ ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΧΟΛΗ ΔΙΚΑΣΤΩΝ
	2. Δημιουργία ειδικών τμημάτων στα Δικαστήρια για θέματα επενδύσεων. Καθιέρωση ανώτατων χρονικών ορίων εκδίκασης υποθέσεων επενδυτικού ενδιαφέροντος σε κάθε βαθμό, επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις βραδύτητας στην απονομή δικαιοσύνης	ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
	3.Ενίσχυση θεσμού διαιτησίας και διαμεσολάβησης, ενδυνάμωση και αξιοποίηση Ελληνικού Κέντρου Διαμεσολάβησης	ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
IX. Βελτίωση συνθηκών ανταγωνισμού	1. Διασφάλιση της ανεξαρτησίας, ενδυνάμωση Επιτροπής Ανταγωνισμού και ενίσχυση του ρόλου της για άνοιγμα των αγορών άρση οριζόντιων εμποδίων στην επιχειρηματικότητα πρόταξη	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

	υποθέσεων που έχουν συστηματική και σωρευτική επίδραση στην αγορά	
X.Ανταγωνιστικό τητα	1. Διαμόρφωση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου με κεντρικό στοιχείο την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, τη θεσμική και ρυθμιστική σύγκλιση με τις χώρες της Ευρωζώνης	ΥΠΑΑ ΥΠΟΟ
	2.Εκπόνηση ποσοτικών στόχων για βελτίωση της θέσης της Ελλάδας στις διεθνείς κατατάξεις στους τομείς διαφωνίας, διαφθοράς, καινοτομίας, ανταγωνιστικότητας, ευκολίας του επιχειρείν, ταχύτητας απονομής για δικαιοσύνης κ.α.	ΥΠΑΑ
XI. Κρατικές προμήθειες	1.Αντικατασταση στους διαγωνισμούς του Δημοσίου της υποχρέωσης υποβολής δικαιολογητικών από υπεύθυνη δήλωση του νομίμου εκπροσώπου της επιχείρησης	ΥΠΑΑ
	2. Καθιέρωση στους δημοσίους διαγωνισμούς λειτουργικών προδιαγραφών αντί των λεπτομερών τεχνικών προδιαγραφών	ΥΠΑΑ
XII.Απελευθέρω ση αγορών	1. Απελευθέρωση οδικών μεταφορών κατάργηση περιορισμών στην απόκτηση αδειας φορτηγών Ιδιωτικής Χρήσης από εταιρείες για την κάλυψη μεταφορικών τους αναγκών	ΥΠ. ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
	2. Δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού σε τομείς που δεν έχουν ακόμα απελευθερωθεί, με συμβάσεις παραχώρησης και υπεργολαβίες εκτέλεσης έργου	ΥΠΟΟ ΥΠΑΑ ΥΠ. ΜΕΤΑΦΩΝΩΝ -ΔΙΚΤΥΩΝ
	3. Απλοποίηση διαδικασιών και προϋποθέσεων άσκησης τεχνικών επαγγελμάτων	ΥΠΑΑ
XIII. Αναβάθμιση αποτελεσματικότητας δημοσίων υπηρεσιών	1.Ενσαγωγή ευέλικτων κινήτρων παραγωγικότητας στο δημόσιο τομέα	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	2.Πρώθηση της αριστείας στο Δημόσιο και ποσόστωση άριστης βαθμολογίας ανά υπηρεσία	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	3.Επιβολή αυστηρών πειθαρχικών κυρώσεων σε περιπτώσεις διαφθοράς και ανικανότητας	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	4.Εξωτερική αξιολόγηση κάθε υπηρεσίας από τους συναλλασσόμενους με αυτή και διάχυση των αποτελεσμάτων	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	5.Αξιολόγηση δημοσίων υπαλλήλων και προσδιορισμός της αμοιβής τους βάση της απόδοσης τους σε ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ.
	6.Διαμόρφωση καθορισμένων στόχων και δεικτών ανά φορέα και υπηρεσία	ΥΠ.Δ.Μ.Η.Δ. ΥΠΑΑ ΥΠΟΟ

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Πίνακας Συμμετεχόντων

Στο εργαστήριο έλαβαν μέρος, τα κατωτέρω κυβερνητικά στελέχη:

- κ. Αλέξανδρος Φούρλας Γενικός Γραμματέας Βιομηχανίας
- κ. Στέφανος Κομνηνός, Γενικός Γραμματέας Εμπορίου
- κ. Νεκτάριος Αλεξόπουλος, Γενικός Γραμματέας του Υπ.Ε.Κ.Α.
- κ. Νικόλαος Γεωργαράκης, Γενικός Γραμματέας Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης
- Κώστας Κοκκινοπλίτης, Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας
- κα. Λίνα Μενδώνη, Γενική Γραμματέας Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού
- κ. Μανώλης Πατεράκης, Εδικός Γραμματέας για την Ανταγωνιστικότητα
- κ. Αντώνης Μαρκόπουλος, Ειδικός Γραμματέας Ψηφιακής Σύγκλισης
- κ. Παντελής Τζωρτζάκης, σύμβουλος Πρωθυπουργού σε θέματα Τεχνολογίας, Πληροφορικής και Επικοινωνιών Συντονιστής Επιτροπής Πληροφορικής και Επικοινωνίας

Εκτός των προαναφερομένων, οι συμμετέχοντες ήταν εκπρόσωποι κοινωνικών και επιχειρηματικών φορέων, ξένοι εμπειρογνώμονες καθώς και ανώτερα στελέχη δημοσίων υπηρεσιών με θεσμική αρμοδιότητα ή ειδικές γνώσεις για το συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο.

Την ολομέλεια του εργαστηρίου συντόνισε ο Διευθυντής του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης, Νικόλαος Μπελιάς.

Οι συμμετέχοντες στα επιμέρους εξειδικευμένα εργαστήρια ήταν οι ακόλουθοι:

- **Εργαστήριο 1: Άρση εμποδίων στην επιχειρηματικότητα/Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης, εγκατάστασης και αδειοδότησης επιχειρήσεων**

	Όνομα	Επαγγελματική ιδιότητα
Συντονιστής	Νικόλαος Μπελιάς	Διευθυντής ΙΝ.ΕΠ., Ε.Κ.Δ.Δ.Α.
Rapporteur	Άγγελος Τσακανίκας	Διευθυντής Ερευνών, Ι.Ο.Β.Ε.
Συμμετέχοντες	Βασίλης Αλεβιζάκος	Project Leader Πολιτικών Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας και Business Friendly Greece Program
	Μαρία Λέζου	Στέλεχος Γενικής Γραμματείας Εμπορίου
	Αλέξανδρος Φούρλας	Γενικός Γραμματέας Βιομηχανίας
	Νεκτάριος Αλεξόπουλος	Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
	Ιωάννης Πατίρης	Γενικός Διευθυντής Στήριξης Βιομηχανίας, Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας
	Κωνσταντίνος Μουρτζανός	Δ/ντης Υποστήριξης Βιομηχανίας, Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας
	Αναστασία Μητανίδη	Σύμβουλος του ΓΓΒιομηχανίας και υπηρεσιακός παράγοντας, Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας
	Νικόλαος Παπανικολάου	Σύμβουλος του ΓΓΒιομηχανίας και υπηρεσιακός παράγοντας, Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας
	Επαμεινώνδας Τολέρης	Διευθυντής Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ), Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής

Πέτρος Βαρελίδης	Συνεργάτης Γενικού Γραμματέα του ΥΠΕΚΑ
Νικολέτα Βαλάκου	Διευθύντρια Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Γενική Γραμματεία Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού
Ιωάννης Στουρνάρας	Γενικός Διευθυντής ΙΟΒΕ
Φωκίων Δεληγιάννης	Συντονιστής Βιομηχανικών Υποδομών και Ανάπτυξης, Σ.Ε.Β.
Βασιλική Λούντζη	Γενική Διευθύντρια Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ)
Γιάννος Γραμματίδης	Πρόεδρος Ελληνοαμερικανικού Επιμελητηρίου

- **Εργαστήριο 2: Άρση αντικινήτρων στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών/ Προτάσεις για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος**

	Όνομα	Επαγγελματική ιδιότητα	
• Ε R V α σ τ ή ρ ι ο	Συντονιστής	Άλια Παπαναστασίου	
	Rapporteur	Ελένη Ντίνου	
	Συμμετέχοντες	Αριστομένης Μ. Συγγρός	Πρόεδρος INVEST IN GREECE
		Μιχάλης Μητσόπουλος	Στέλεχος Σ.Ε.Β.
		Μανώλης Πατεράκης	Εδικός Γραμματέας για την Ανταγωνιστικότητα
		Έλενα Μακρυπίδου	Στέλεχος Γραφείου του Υπουργού Επικρατείας
		Ηλίας Σπιρτούνιας	Εκτελεστικός Διευθυντής Ελληνοαμερικανικού Επιμελητηρίου
		Σαρτζής Ιωάννης	Στέλεχος INVEST IN GREECE
		Σωτήρης Λεοντάρης	Διευθυντής τμήματος Βρετανική Πρεσβεία
		Paul Malik	Οικονομικός Σύμβουλος, Πρεσβεία ΗΠΑ
Paul van Rhijn	Εμπορικός Ακόλουθος, Πρεσβεία Ολλανδίας		
	Christel Peridon	Εμπορική Σύμβουλος, Πρεσβεία Γαλλίας	

3: Προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών και των συνθηκών του ανταγωνισμού

	Όνομα	Επαγγελματική ιδιότητα
Συντονιστής	Έφη Ιωάννου	Στέλεχος Γενικής Γραμματείας Εμπορίου
Rapporteur	Μάρθα Καββαθά	Επιστημονικός Συνεργάτης Γ.Γ. Εμπορίου με αρμοδιότητα σε θέματα Ανταγωνισμού, Γενική Γραμματεία Εμπορίου
Συμμετέχοντες	Στέφανος Κομνηνός	Γενικός Γραμματέας Εμπορίου
	Δημήτρης Λουκάς	Μέλος Επιτροπής Ανταγωνισμού
	Κώστας Χατζηδάκης	Διευθυντής Κοστολόγησης και Έρευνας Αγοράς, Γενική Γραμματεία Εμπορίου

Ιωάννης Κυριακού	Συντονιστής Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, Σ.Ε.Β.
Σαββατού Τσολακίδου	Δρ Κοινωνιολογίας, Γενική Γραμματεία Πρωθυπουργού, Μονάδα Καινοτόμων Πολιτικών
Γιώργος Σουρμελής	Σύμβουλος- Συνεργάτης της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδος (ΚΕΕ)
Νικόλαος Γεωργοκόστας	Στέλεχος τομέα Έρευνας και Τεκμηρίωσης Εθνικής Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου (ΕΣΕΕ)
Νικόλαος Δασκαλάκης	Επιστημονικό Στέλεχος Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΕΣΕΒΕ)
Αλέξανδρος Καλόμοιρος	Εκπρόσωπος Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (ΟΕΕ)
Γιώργος Παπαγεωργακόπουλος	Στέλεχος Γενικής Γραμματείας Εμπορίου
Ιωάννης Μιχαήλ	Διευθυντής Παρατηρητηρίου Τιμών
Δάφνη Νικολίτσα	Διευθύντρια Οικονομικών Μελετών της Τράπεζας της Ελλάδος

Εργαστήριο 4: Χρηματοοικονομικά εργαλεία για την ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικής δραστηριότητας

	Όνομα	Επαγγελματική ιδιότητα
Συντονιστής	Νικόλαος Μπελιάς	Διευθυντής ΙΝ.ΕΠ., Ε.Κ.Δ.Δ.Α.
Rapporteur	Ελένη Ντίνου	Υπεύθυνη Σπουδών και Έρευνας, ΕΚΔΔΑ, ΙΝ.ΕΠ.
Συμμετέχοντες	Αντώνης Μαρκόπουλος	Ειδικός Γραμματέας Ψηφιακού Σχεδιασμού
	Κώστας Κοκκινοπλίτης	Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας
	Χρήστος Τσάγκος	Επιχειρηματίας, μέλος ΔΣ του ΣΕΒ
	Πασχάλης Αγαλίδης	Σύμβουλος Υ.Π.Α.Α.
	Διονυσία Σγούρου	Στέλεχος Ε.Κ.Δ.Δ.Α.
	Ed Simoudis	Managing Director, Trident Capital
	Elrich Yigal	Managing Director, Yozma Fund
	Michel Hibert	General Manager, Matimop
	Ελένη Κολοφωτιά	General Secretary, Hellenic Venture Capital Association
	Δημήτριος Τσίγκος	Πρόεδρος Πανευρωπαϊκής Ομοσπονδίας νέων επιχειρηματιών
	Αναστάσιος Τζήκας	Πρόεδρος Cluster Technopolis
	Κώστας Κουνάδης	Υποδιευθυντής Προώθησης υπηρεσιών στις εκδότριες επιχειρήσεις, Όμιλος "Ελληνικά Χρηματιστήρια"
	Ηλίας Σπιρτούνιας	Εκτελεστικός Διευθυντής, Ελληνοαμερικανικό Επιμελητήριο

	Γιάννος Γραμματίδης	Πρόεδρος, Ελληνοαμερικανικό Επιμελητήριο
	Παναγιώτης Βλάχος	Συντονιστής, Start Up Greece
	Εύη Χατζηανδρέου	Σύμβουλος Υπ. Παιδείας για θέματα Έρευνας και Τεχνολογίας
	Μιχάλης Γεωργακάς	Πρόεδρος, Ινστιτούτο Νεολαίας
	Γιώργος Καμπουράκης	Μέλος ΔΣ της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών
	Δημήτρης Μητσόπουλος	Venture Capital
	Θεόδωρος Μάλφας	Venture Capital
	Ανδρέας Στεφανίδης	Γενικός Γραμματέας Ελληνικού Συνδέσμου Νέων Επιχειρηματιών
	Ευάγγελος Αχιλλόπουλος	Επικεφαλής ομάδας μελετών & θεσμικών Παρεμβάσεων, Πανευρωπαϊκή Ομοσπονδία νέων επιχειρηματιών (Ο.Ε.ΣΥ.Ν.Ε.)
	Άρης Ξερόφος	Πρόεδρος Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών - Δ/νων σύμβουλος της EUROBANK EFG Α.Ε.Δ.Α.Κ.
	Ευαγγελία Σοφούλη	Προισταμένη Δ/σης Σχεδιασμού και Προγραμματισμού, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας
	Γιώργος Τζιραλής	Manager, Open Fund
	Γιώργος Κασελάκης	Manager, Open Fund